

ACFE®

Association of Certified Fraud Examiners

Croatia Chapter

KAKO KRADEMO?

Istraživanje o prijevarama u poslovanju u
Republici Hrvatskoj

2022

U partnerstvu s

PREDGOVOR

"Kako krademo?" prvo je izdanje istraživanja Udruženja ovlaštenih istražitelja prijevvara Hrvatska, lokalnog ogranka ACFE-a (*Association of Certified Fraud Examiners*), o vrstama i načinima prijevvara u hrvatskom gospodarskom okruženju, a uz svesrdnu pomoć kolega iz COMPING-a i SAS-a.

ACFE-ov "*Report to the nations*", rezultat je globalnog istraživanja o prijevarama koje je usmjereno profesionalnoj zajednici. Navedeno istraživanje bilo je uzor našem istraživanju, a s obzirom na percepciju korupcije i prijevvara u zemlji, usmjerili smo ga na više od 3.500 adresa različitih članova naše poslovne zajednice.

Naše istraživanje obuhvatilo je 124 slučaja prijevare iz 16 različitih sektora gospodarstva u posljednje dvije godine. Ukupni financijski gubici, kao i procjena postotka godišnjih prihoda koji su izgubljeni uslijed prijevvarnih radnji vjerojatno su puno veći od onoga što naši rezultati pokazuju, no činjenice o manjku kontrolnih mehanizama i samo 22% slučajeva otkrivenih dojavom puno su zanimljivije.

Na globalnoj razini dojave predstavljaju najčešći način otkrivanja, dok su kontrole protiv prijevvara nešto uobičajeno i dio korporativne higijene. Dakako, globalno gledano, i percepcija o korupciji i prijevarama je bolja nego u nas. A percepcija do neke mjere kroji i kulturu, kako pojedinaca tako i organizacija.

Upravo je ta percepcija korupcije u Hrvatskoj bila i jedan od razloga zašto smo proveli ovo istraživanje. A percepcija je zbilja loša, barem ako je suditi po CPI (*Corruption Perception Index*) Transparency International-a, koji nas za 2021. godinu svrstava u društvo Namibije, Kube, Crne Gore ili Kine.

Sliku, a posljedično i navike, popraviti možemo jedino ustrajnim prokazivanjem svega što je loše, a kao jedan mali kotačić u tome svemu neka bude i ovo, kao i sva buduća istraživanja na ovu temu.

U ime ACFE Hrvatska, kao i svih kolega koji su pomogli ovo omogućiti, predstavljam Vam prvo sveobuhvatno istraživanje o prijevarama u Hrvatskoj.

Ivan Kovačević
Predsjednik, ACFE Hrvatska

SADRŽAJ

<u>Predgovor</u>	3
<u>Uvod</u>	5
<u>Glavne činjenice</u>	6
<u>Kako su prijevare počinjene?</u>	8
<u>Kategorije prijevare</u>	8
<u>Trajanje i financijski gubitak od prijevare</u>	13
<u>Detekcija prijevare</u>	15
<u>Inicijalna detekcija prijevare</u>	16
<u>Skrivanje prijevare</u>	18
<u>Žrtve prijevare</u>	20
<u>Vrsta organizacije</u>	21
<u>Razina vlasti oštećenih organizacija/jedinica javnog sektora</u>	21
<u>Veličina organizacije</u>	22
<u>Sektor poslovanja oštećene organizacije</u>	24
<u>Najučestalije vrste prijevare po industriji</u>	25
<u>Kontrole za sprečavanje prijevare</u>	28
<u>Vrste kontrola za sprečavanje prijevare</u>	29
<u>Učinkovitost kontrola za sprečavanje prijevare</u>	31
<u>Kontrole za sprečavanje prijevare u malim poduzećima/organizacijama</u>	31
<u>Nedostaci internih kontrola koji su doprinijeli počinjenju prijevare</u>	32
<u>Počinitelji prijevare</u>	35
<u>Vrsta počinitelja</u>	35
<u>Dogovor više počinitelja</u>	36
<u>Spol i starost počinitelja</u>	36
<u>Stož počinitelja</u>	37
<u>Pozicija počinitelja</u>	37
<u>Vanjski počinitelji</u>	38
<u>Obrazovanje počinitelja</u>	39
<u>Znakovi upozorenja kod počinitelja</u>	39
<u>Znakovi upozorenja povezani s radnim odnosom</u>	41
<u>Kriminalna pozadina počinitelja</u>	41
<u>Povijest radnog odnosa počinitelja</u>	42
<u>Rezultati slučajeva prijevare</u>	44
<u>Utjecaj COVID-19 na prijevare</u>	46
<u>Metodologija</u>	47
<u>Pregled slikovnih prikaza</u>	49
<u>O partnerima</u>	51
<u>O ACFE-u</u>	52

UVOD

Cilj istraživanja bio je prikupiti što više relevantnih podataka o vrstama počinjenih prijevара, počiniteljima prijevара, načinima na koje su prijevare počinjene, te o eventualnim posljedicama za one koji su prijevare počinili.

U istraživanju je, na anonimnoj bazi, sudjelovalo 124 ispitanika iz 16 različitih sektora gospodarstva, uključujući i javni, a isto je obuhvatilo razdoblje od dvije godine, odnosno 2020. i 2021. godinu. Obuhvaćeno razdoblje ovog istraživanja možebitno predstavlja određenu specifičnost s obzirom da se radi o dvije pandemijske godine, no kako je upravo pandemija na globalnoj razini iznjedrila nove i dosad neviđene oblike prijevара, smatramo kako je to još jedna dodana vrijednost ovog istraživanja.

Kao najzanimljivije činjenice izdvajamo sljedeće:

- ukupni financijski gubici u iznosu od oko 165 milijuna HRK;
- procjena da je 13% godišnjih prihoda izgubljeno uslijed prijevernih radnji;
- samo 22% slučajeva otkriveno je dojavom;
- niti jedna od uobičajenih kontrola za sprečavanje prijevара nije zastupljena u više od polovice hrvatskih oštećenih organizacija - tako ni menadžerski kontrolni mehanizmi, kao najučestalija kontrola naših oštećenih organizacija, nije implementirana u 51% organizacija.

Kad uspoređujemo Hrvatsku sa svijetom, nekoliko je parametara u kojima smo prilično slični, dok kod nekih značajno odstupamo. Primjera radi, tipični hrvatski prevarant ima dugi staž u organizaciji koja je žrtva, što je u skladu sa svjetskim podacima. Također, njegova se dob od 50 i više godina isto podudara sa svjetskim prosjekom.

S druge strane, načini otkrivanja i kontrolni mehanizmi područja su gdje se značajno razlikujemo od svijeta. Na svjetskoj razini prevladavajući način otkrivanja prijevара je dojava, u Hrvatskoj je tome tako u tek oko 22% slučajeva. Nadalje, kontrolni mehanizmi, makar i oni najosnovniji, nešto su što je opće prihvaćeno u svjetskim organizacijama, dok u Hrvatskoj niti jedna od uobičajenih kontrola za sprečavanje prijevара nije zastupljena u više od polovice oštećenih organizacija. Razlozi mogu biti razni te ćemo u narednim istraživanjima staviti dodatan naglasak na njih.

Nadamo se kako će ovo istraživanje potaknuti dijalog o temi prijevара u gospodarskom poslovanju te ukazati na potrebu pravovremenog i kontinuiranog otkrivanja prijevара.

GLAVNE ČINJENICE

ISTRAŽIVANJE OBUHVAĆA:

koji su rezultirali finansijskim gubicima od oko **165 mil. HRK**

ispitanici procjenjuju da organizacije **GUBE uslijed prijevera**

0,75 mil. HRK medijan gubitak po oštećenoj organizaciji

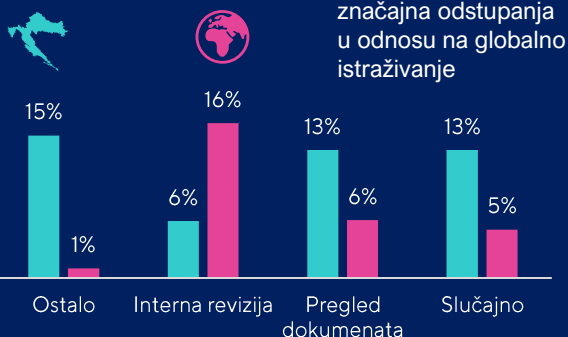

DETEKCIJA:

slučajeva detektirano je **dojavom** koja je najčešća metoda detekcije

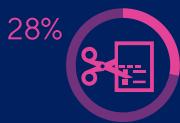
22% 42%

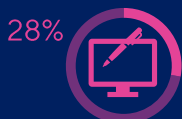
SKRIVANJE PRIJEVARE

Kreirani lažni fizički dokumenti

Izmijenjeni fizički dokumenti

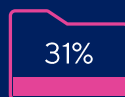
Izmijenjeni elektronički dokumenti ili datoteke

Kreirani lažni elektronički dokumenti ili datoteke

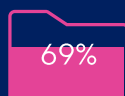
PRIJEVARE:

Mito i korupcija drugi je najčešći model prijevera

0,35 mil. HRK medijan finansijski gubitak

Protupravno prisvajanje imovine najčešći je model prijevera

3,0 mil. HRK medijan finansijski gubitak

Tipični slučaj prijevera

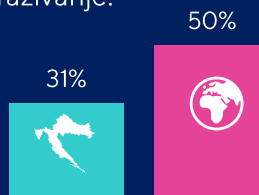

uzrokuje **94 tis. HRK** finansijskog gubitka mjesečno

traje **8 mjeseci** prije nego što bude otkriven

Mito i korupcija u svim svojim oblicima su jedan od dominantnih mehanizama prijevera ali iznenađujuće u Hrvatskoj nešto rjeđe u odnosu na globalno istraživanje.

GLAVNE ČINJENICE

ŽRTVE PRIJEVARA:

odnosi se na organizacije u privatnom sektoru, a ostatak u javnom sektoru

3/4 PRIJEVARA

najveći prosječni financijski gubitak uslijed prijevarena

1. Ugostiteljstvo
2. Veleprodaja
3. Financijske usluge (banke, osiguranja i sl.)
4. Državna i javna uprava
5. Poljoprivreda, šumarstvo, ribolov i lov

POČINITELJI:

4/5 prijevarena odnosi se na prijevarena u kojima su uključeni interni počinitelji

69%

slučajeva uključivalo je više od 1 počinitelja

Najčešći znakovi upozorenja

28%

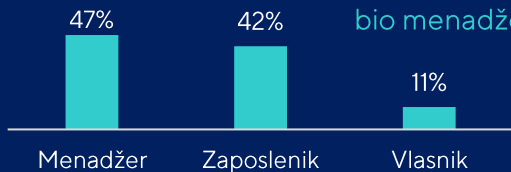
Neobično bliska povezanost s dobavljačem/klijentom

22%

Nedavna rastava ili problem u obitelji

Interni počinitelj u većini slučajeva je bio menadžer

ANTI-FRAUD KONTROLE:

1/2 ORGANIZACIJA

nema implementiran menadžerski kontrolni mehanizam, koji je inače najčešći kontrolni mehanizam u ispitanim organizacijama

7%

70%

organizacija imalo je u trenutku prijevarena **SOS telefon za prijavu prijevarena** ili drugi formalni mehanizam prijavljivanja

25%

61%

organizacija imalo je **edukaciju za zaposlenike**

45% slučajeva upućeno je tijelima za provođenje zakona

REZULTATI SLUČAJEVA

samo 15% slučajeva završilo je presudom

kad nisu upućeni tijelima, u 54% slučajeva interni stegovni postupak smatrao se dovoljnim

NP Sjeverni Velebit

KAKO SU PRIJEVARE POČINJENE?

Kroz više od dvadeset i pet godina, ACFE istražuje mehanizme koje počinitelji koriste kako bi prevarili svoje poslodavce odnosno ciljane organizacije. Iako posljednjih godina primjećujemo značajne pomake prema digitalizaciji i digitalnoj transformaciji, radu od kuće i organizacijama koje sve više polažu na tehnologiju za upravljanje svojim resursima, sheme i metode koje prevaranti koriste kako bi počinili prevaru ostaju konzistentne kroz vrijeme.

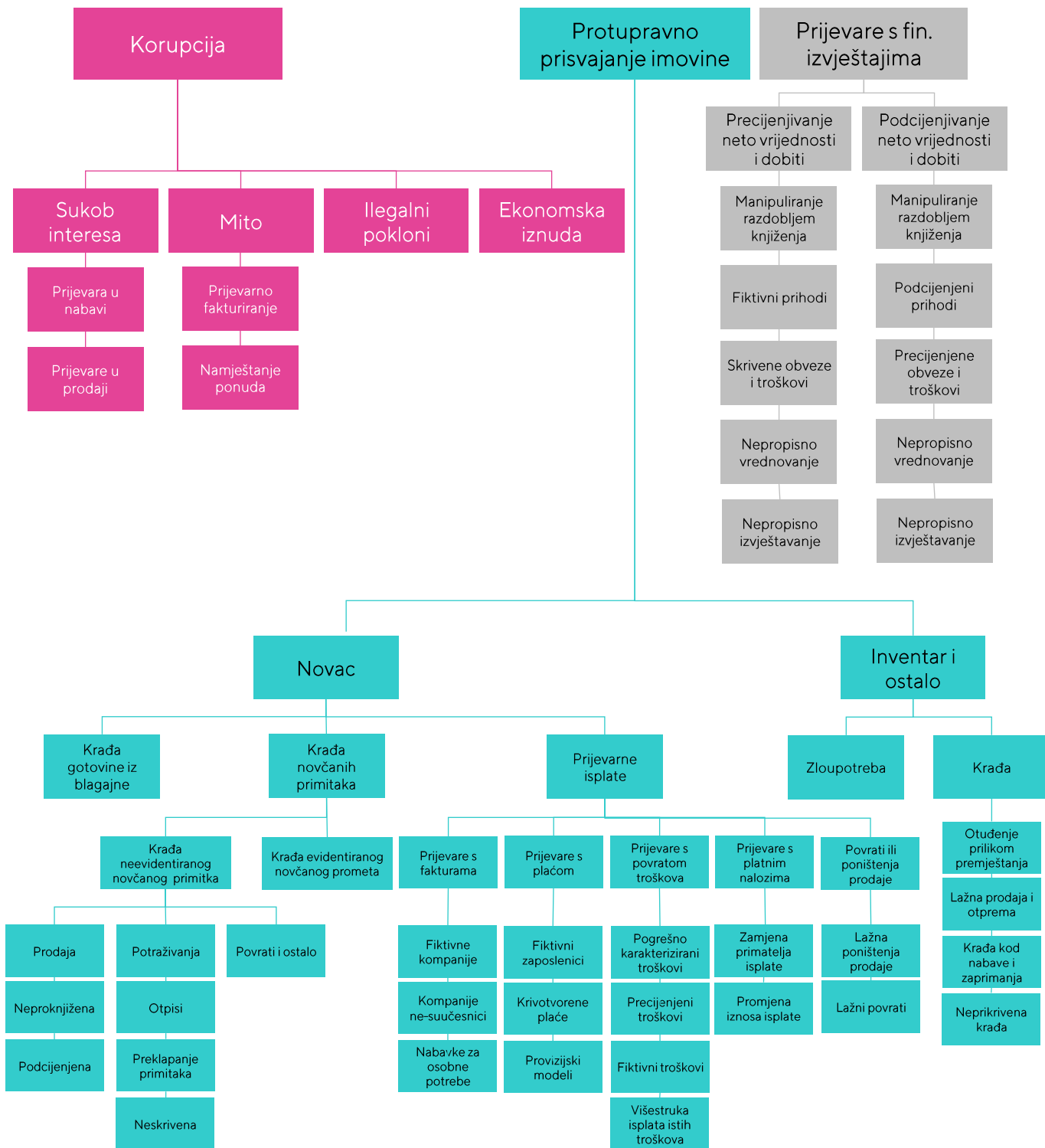
Kategorije prijevara

Bez obzira na kreativnost počinitelja, prijevare najčešće upadaju u jednu ili više temeljnih kategorija prijevara. Rezultati istraživanja pokazuju kako kod nas u pojavnosti dominira protupravno prisvajanje imovine (52%), mito i korupcija (u 31% slučajeva), potom sve učestaliji slučajevi računalne/kibernetičke prijevare (u 22% slučajeva), različiti oblici prijevara prilikom nabave (22%) ili prijevare od strane potrošača (20%), dok su razni oblici prijevara koje možemo grupirati na razini računovodstva i izvještavanja (prijevare u financijskim izvješćima, porezne i prijevare s poticajima, odnosno prijevare u predstečaju/stečaju i likvidaciji i pranje novca) manje učestale.

U kategoriji mita i korupcije, uvjerljivo je najzastupljenije primanje ili davanje mita u obliku novca ili poklona (u 79% prijavljenih slučajeva). Drugi, iznimno čest oblik korupcije koji se pojavio u 62% prijavljenih slučajeva, je preusmjeravanje poslovne prilike (kupnje ili prodaje) prema drugim organizacijama u kojima je počinitelj imao sakriveni ekonomski ili osobni interes neovisno o tome da li je to direktno bio tajni vlasnički udio ili indirektno preko povezanih osoba (poput primjerice supružnika). Mito i korupcija u svim svojim oblicima su dominantni mehanizam prijevare u domaćim organizacijama, ali prema našem istraživanju, suprotno uobičajenoj percepciji, ispadamo bolji od svjetskog prosjeka

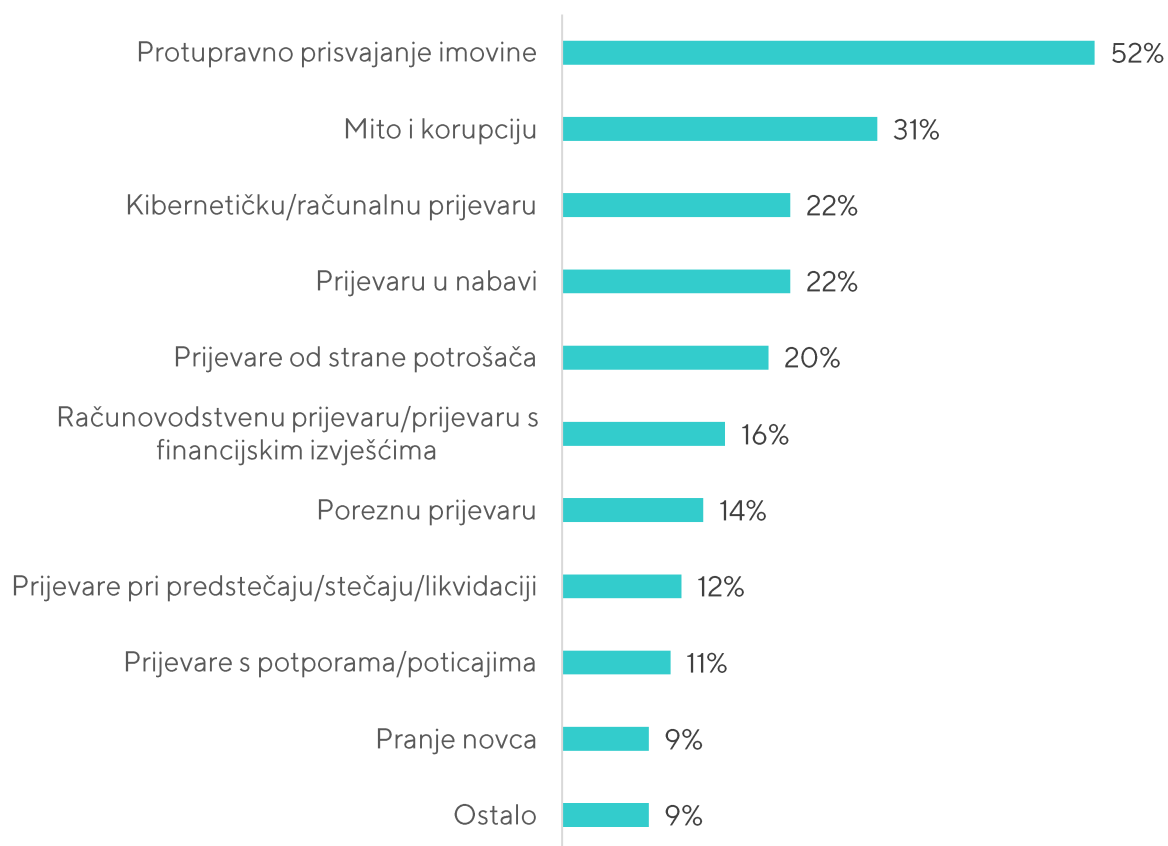

Slika 1. – ACFE sustav klasifikacije unutarnjih prevara i zloupotreba (stablo prijevара)*

*ACFE stablo unutarnjih prijevара prilagođeno je u dijelu prijevара koje nisu primjenjive u Hrvatskoj (npr. prijevare s čekovima). Kako bi našim ispitivanjem obuhvatili i vanjske prijevare, dodatne unutarnje prijevare koje nisu pokrivene ACFE klasifikacijom prijevара te prijevare u kojima su uključeni i unutarnji i vanjski počinitelji, dodatno smo u našem istraživanju uveli sljedeće vrste prijevара: kibernetičke/računalne prijevare, porezne prijevare, pranje novca, prijevare pri predstečaju/stečaju/likvidaciji, prijevare od strane potrošača (prijevare u osiguranju, zloupotrebe kreditnih kartica, hipotekarne prijevare, lažni identitet i sl.) i prijevare s potporama/poticajima.

Slika 2. - Koju/e vrstu/e prijevare je Vaša organizacija ili klijent doživjela u posljednje dvije godine? (moguć višestruki odabir)

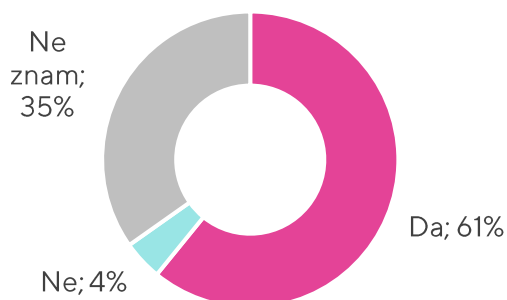
Prisvajanje novčanih sredstava, koje spada u protupravno prisvajanje imovine, prijavljeno je u 40% slučajeva, od čega je u gotovo 80% slučajeva riječ o neovlaštenom korištenju kreditne kartice oštećene organizacije ili o potraživanju za fiktivne, osobne ili neopravdano uvećane troškove.

Prisvajanja uplata utrška ili uplata od strane klijenta pronalazimo u 18% prijavljenih slučajeva, dok su ostali oblici prisvajanja poput prodaje bez izdanog računa, prodaje evidentirane u manjem iznosu, izdavanje odobrenja ili dodatnih popusta uočeni u 10% ili manje situacija.

Prijevale prilikom obračuna plaće ili prijevorne isplate iz blagajne nalaze se na samom dnu učestalosti, kod 7% ispitanika. Prisvajanje imovine (inventara ili zaliha) oštećene organizacije prijavljeno je kod čak 12% svih ispitanika.

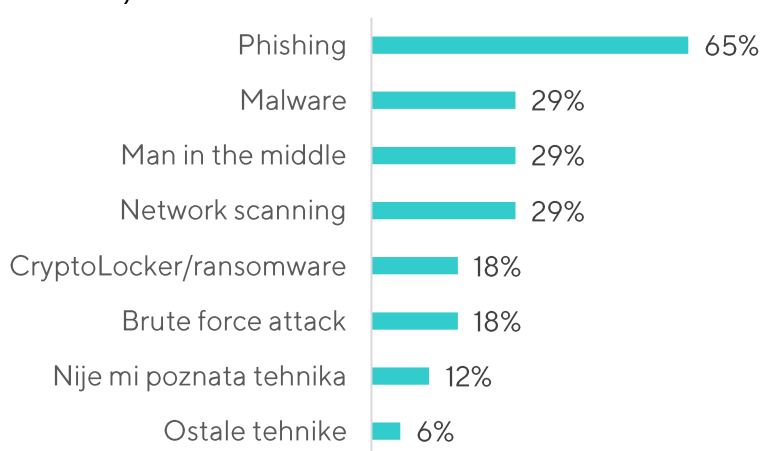
Manje prijavljivana grupa prijevara je manipulacija financijskim izvještajima, koja se pojavljuje kod 10% svih ispitanika. Najčešći oblik je prijava troškova ili prihoda u pogrešnom obračunskom razdoblju (83% prijavljenih slučajeva), dok se prikriivanje ili podcjenjivanje obveza ili troškova i netočno prikazivanje imovine pojavljuje u 67% slučajeva. Neobjavlivanje značajnih informacija prisutno je u 50% prijavljenih slučajeva, a izvještavanje fiktivnih ili neopravdano precijenjenih prihoda prisutno je u 33% prijavljenih slučajeva.

Slika 3. - Jesu li počinitelji prihvatili ili ponudili/platili neprijavljene poklone (kao nagradu, ne kao mito)?

U kategoriji mita i korupcije, vrlo je uobičajeno da su počinitelji prihvatili ili ponudili neprijavljene poklone, u Hrvatskoj čak u 61% slučajeva u kojima je prijavljeno mito ili korupcija.

Slika 4. - Koje vrste tehnika su korištene u kibernetičkim / računalnim napadima? (moguć višestruki odabir)

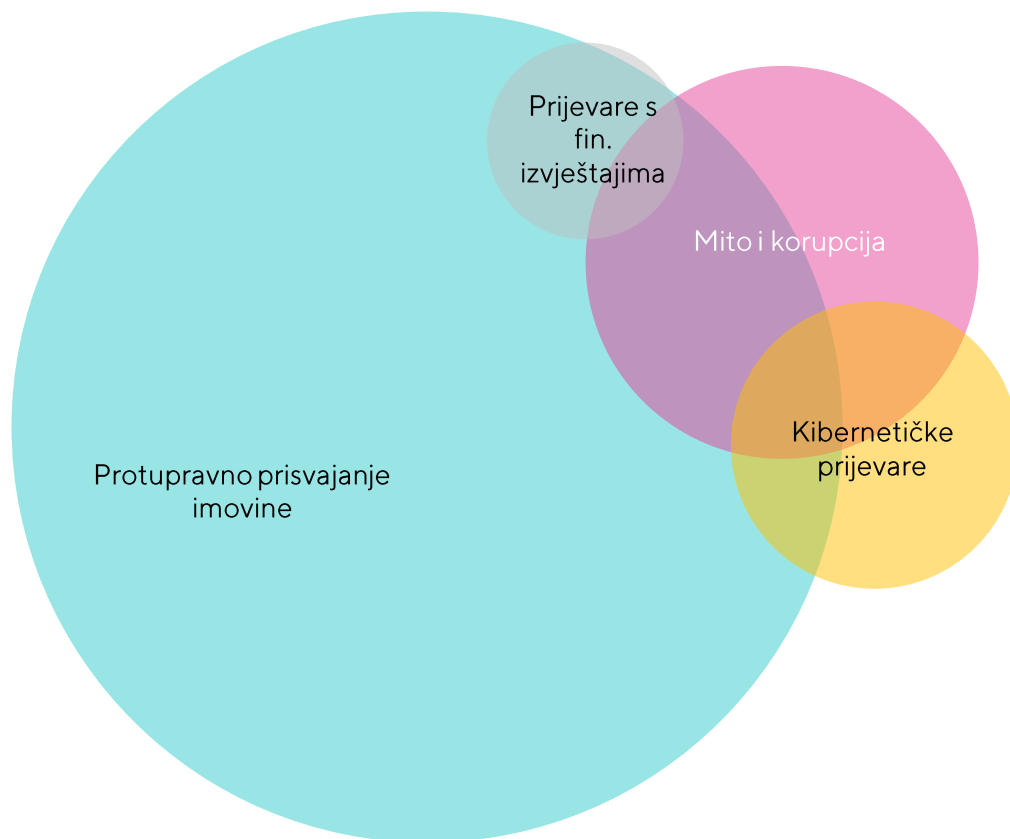

Računalne prijevare su brzo rastući i sve češći oblik prijevara i u našem istraživanju su zauzele treće mjesto po učestalosti. Po svojoj prirodi, kibernetičke prijevare najčešće koriste više međusobno različitih metoda koje se međusobno nadograđuju jedna na drugu.

Najčešći i u pravilu prvi korak kod računalne prijevare je *phishing* kojeg je prijavilo 65% ispitanika (prijava pojavnosti *phishing-a* ne znači nužno da je pokušaj i uspio). *Phishing* je vrsta socijalnog inženjeringa u kojem počinitelj šalje lažne poruke koji su gotovo identične onima legitimnih servisa. Cilj *phishing-a* je od korisnika prikupiti povjerljive podatke (poput korisničkih imena, lozinki, podatak s kreditnih kartica i sl.), a koji se potom zloupotrebljavaju na različite načine. *Phishing* se koristi i kao mehanizam za uvođenje različitih *malware* aplikacija u računalu mrežu korisnika (što je prijavilo 29% ispitanika), uključivo i *cryptolockertj. ransomware* aplikacija (koje je prijavilo 18% ispitanika).

Učestali kibernetički napad je i tzv. „*man in the middle*“, u kojem se presreće legitimna poruka (prema kupcu/od dobavljača) i zamijeni krivotvorenom porukom koja sadrži izmijenjene podatke o plaćanjima (bankovnim računima), a kako bi se plaćanje izvršilo prema bankovnom računu počinitelja prijevare. Ovakav oblik prijevare prijavilo je 29% ispitanika.

Slika 5. - Koliko često počinitelji počine više od jedne vrste prijevare?

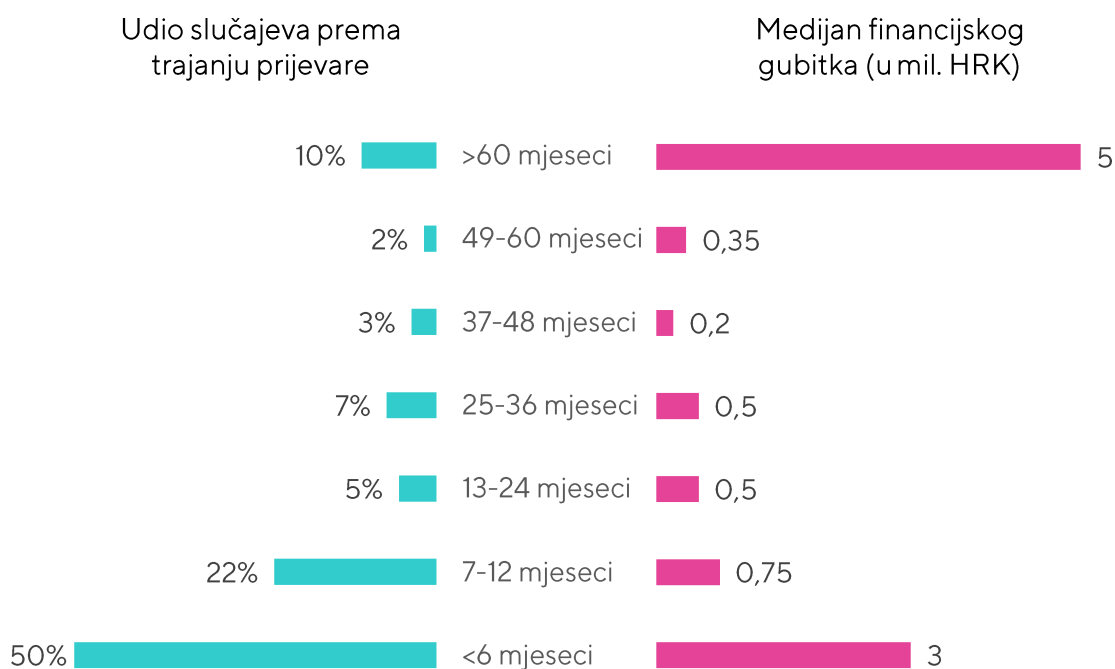
Isključivo protupravno prisvajanje imovine	34%
Protupravno prisvajanje imovine i mito i korupcija	14%
Isključivo kibernetičke prijevare	11%
Protupravno prisvajanje imovine i prijevare s fin. izvještajima	8%
Protupravno prisvajanje imovine, mito i korupcija i prijevare s fin. izvještajima	4%
Protupravno prisvajanje imovine, mito i korupcija i kibernetičke prijevare	4%
Isključivo mito i korupcija	3%
Mito i korupcija i kibernetičke prijevare	3%
Protupravno prisvajanje imovine i kibernetičke prijevare	2%
Ostalo	16%

Prevaranti se ne moraju nužno ograničiti na jednu metodu krađe. Od svih ispitanika koji su odgovorili na ovo pitanje u našem istraživanju, 35% je uključivalo više od jedne od četiri kategorije prijevare. Pri tome se najčešće u kombinaciji s nekom drugom vrstom prijevare pojavljuje protupravno prisvajanje imovine, od čega najčešće s mitom i korupcijom.

Trajanje i financijski gubitak od prijevare

Koliko god se trudile, organizacije ne mogu spriječiti sve prijevare. Ako je organizacija dovoljno dugo operativna, sigurno će neki zaposlenik počiniti prijevare. Posljedično, sposobnost brzog otkrivanja prijevare je ključna. Naše istraživanje pokazuje da je srednje trajanje prijevare, odnosno tipično vrijeme između početka prijevare i njenog otkrivanja mjereno medijanom, 8 mjeseci. Za razliku od globalnog istraživanja gdje s trajanjem prijevare raste i financijski gubitak od prijevare, u Republici Hrvatskoj one najduže su prouzročile najveći gubitak ali one najkraće su odmah iza.

Slika 6. – Kako trajanje prijevare utječe na medijan financijskog gubitka?

Prilikom osmišljavanja kontrola protiv prijevare, procjene rizika od prijevare i provedbe proaktivnih mjera za otkrivanje, korisno je razumjeti potencijalni učinak različitih vrsta prijevare. Metode prijevare različito utječu na tvrtke, a organizacije moraju donositi odluke o tome kako i kamo usmjeriti napore protiv prijevare.

VRSTE PRIJEVARA - GLAVNE ČINJENICE

TIPIČNI SLUČAJ PRIJEVARE

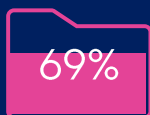
uzrokuje **94 tis. HRK** financijskog gubitka mjesečno

traje **8 mjeseci** prije nego što bude otkriven

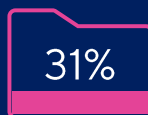
METODE PRIJEVARE

Protupravno prisvajanje imovine
najčešći je model prijevare

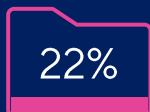
3,0 mil. HRK
medijan financijski gubitak

Mito i korupcija
drugi je najčešći model prijevare

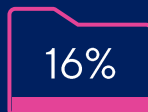
0,35 mil. HRK
medijan financijski gubitak

Kibernetičke prijevare

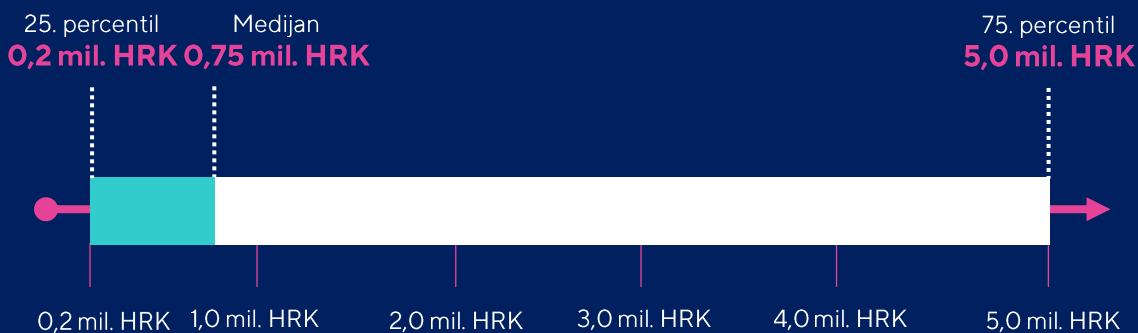
0,1 mil. HRK
medijan financijski gubitak

Prijevare s fin. izvještajima

3,0 mil. HRK
medijan financijski gubitak

FINANCIJSKI GUBITAK

NP. Plitvička jezera

DETEKCIJA PRIJEVARA

Detekcija je važan korak u borbi protiv prijevara jer brzina i učinkovitost otkrivanja prijevare ima značajan utjecaj na financijski gubitak od prijevare.

Detekcija je ključna i za prevenciju prijevara jer organizacije učeći u hodu mogu poduzeti korake za poboljšanje načina na koji otkrivaju prijevare, što zauzvrat povećava percepciju osoblja da će se prijevare otkriti i da će počinitelji biti kažnjeni.

Temelj učinkovite detekcije prijevara je poznavanje najčešćih metoda kojima se prijevare otkrivaju.

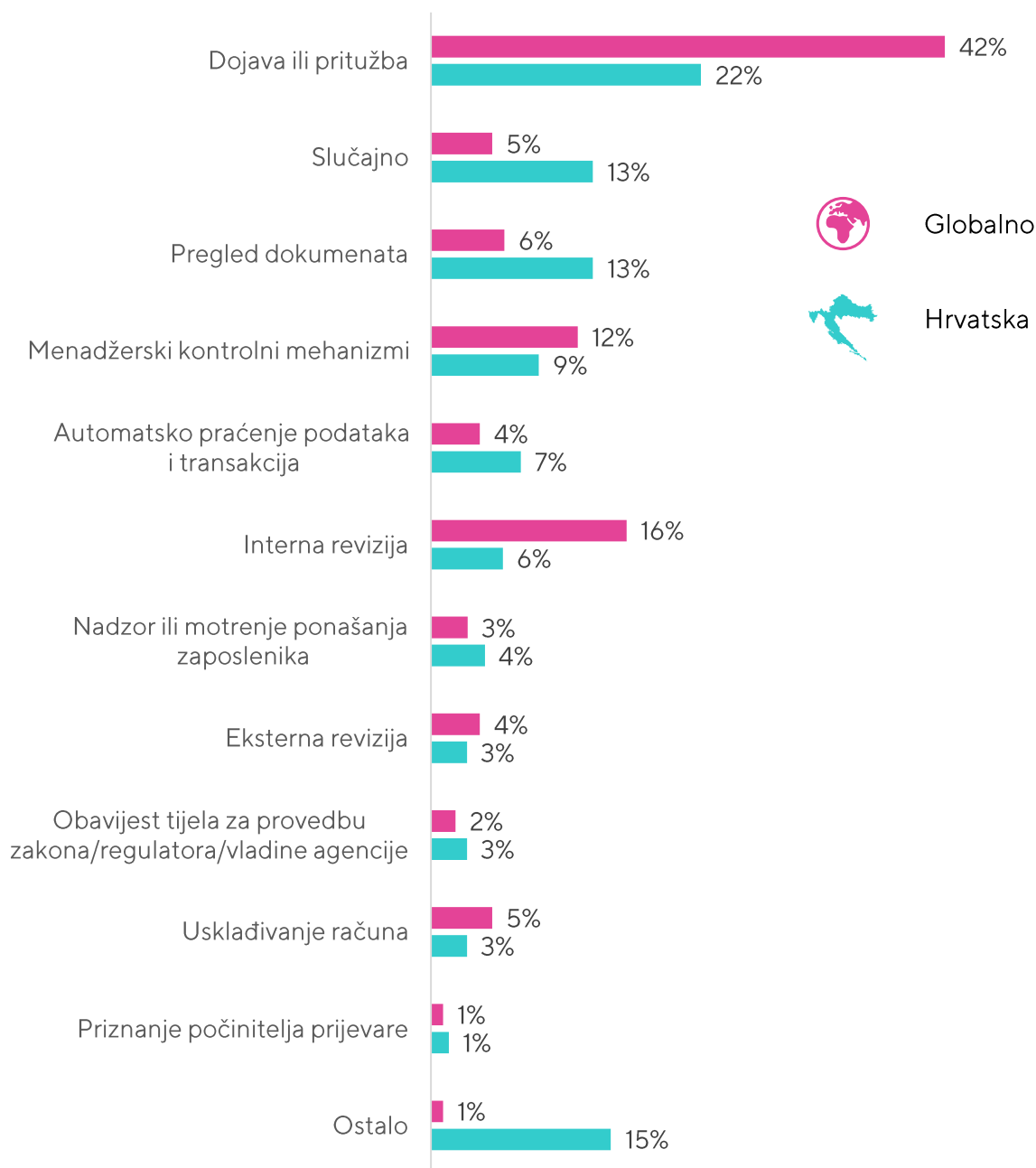
Unatoč sve sofisticiranijim tehnikama otkrivanja prijevara koje su dostupne organizacijama, dojave su bile najčešći način otkrivanja prijevara. Ovo je u skladu i s globalnim rezultatima - dojave su već godinama na prvom mjestu primarnih metoda detekcije prijevara u svijetu.

U posljednjih nekoliko godina tehnologije automatskog otkrivanja kontinuirano rastu.

Istraživanje pokazuje da su neke metode detekcije prijevara učinkovitije od drugih u smislu da rezultiraju s manjim gubicima od prijevara.

Inicijalna detekcija prijevare

Slika 7. - Kako je u početku prijevarena otkrivena?

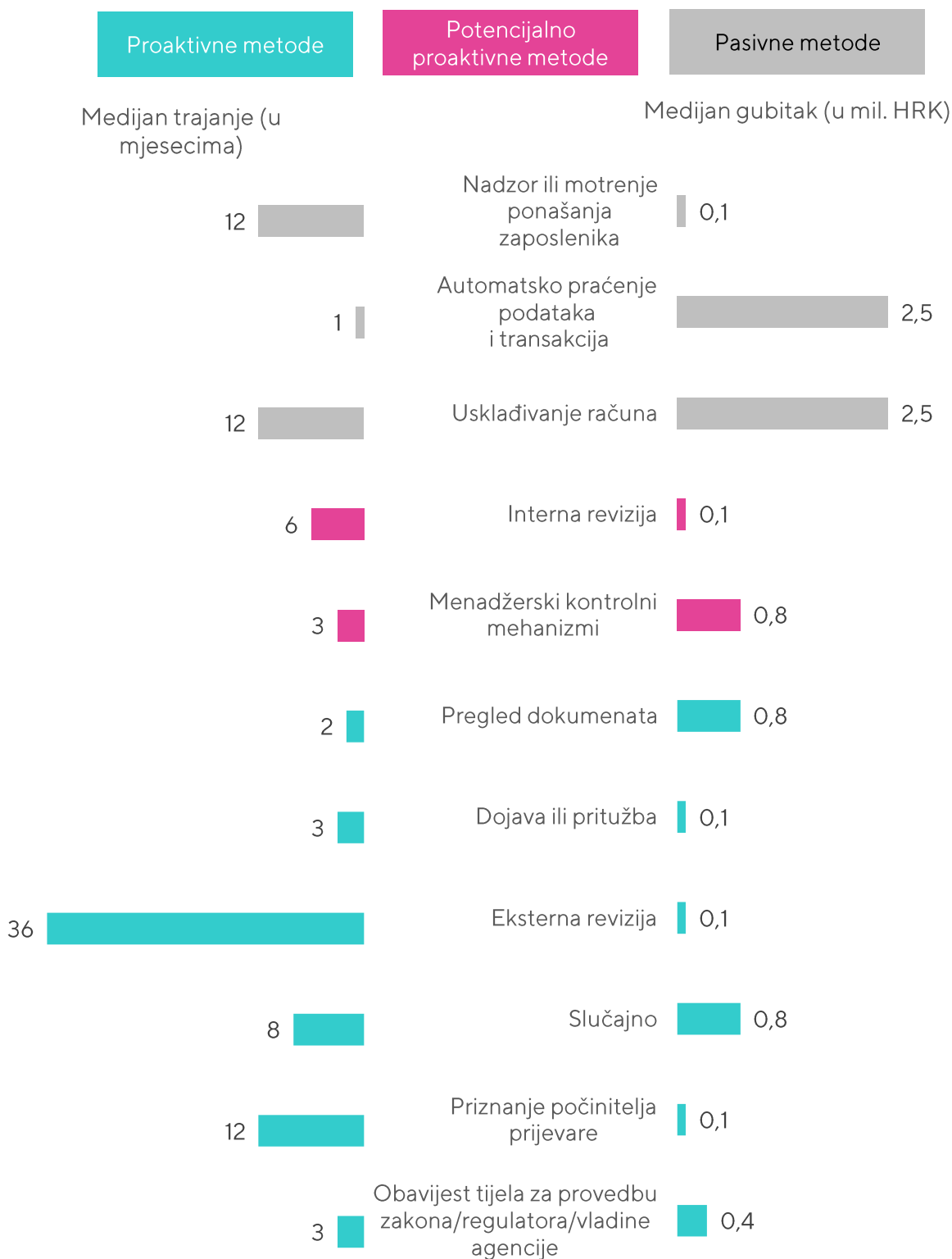

Više od 20% slučajeva u Republici Hrvatskoj otkriveno je dojavom, tako da bi procesi za prikupljanje i temeljitu procjenu dojava (čine ih proaktivnim, a ne pasivnim detekcijskim metodama) trebali biti prioritet za zaposlenike zadužene za borbu protiv prijevare.

Istraživanje u Republici Hrvatskoj pokazalo je i neke razlike u odnosu na globalne podatke, a glavne su značajno manji udio prijevare detektiran dojavom i internom revizijom.

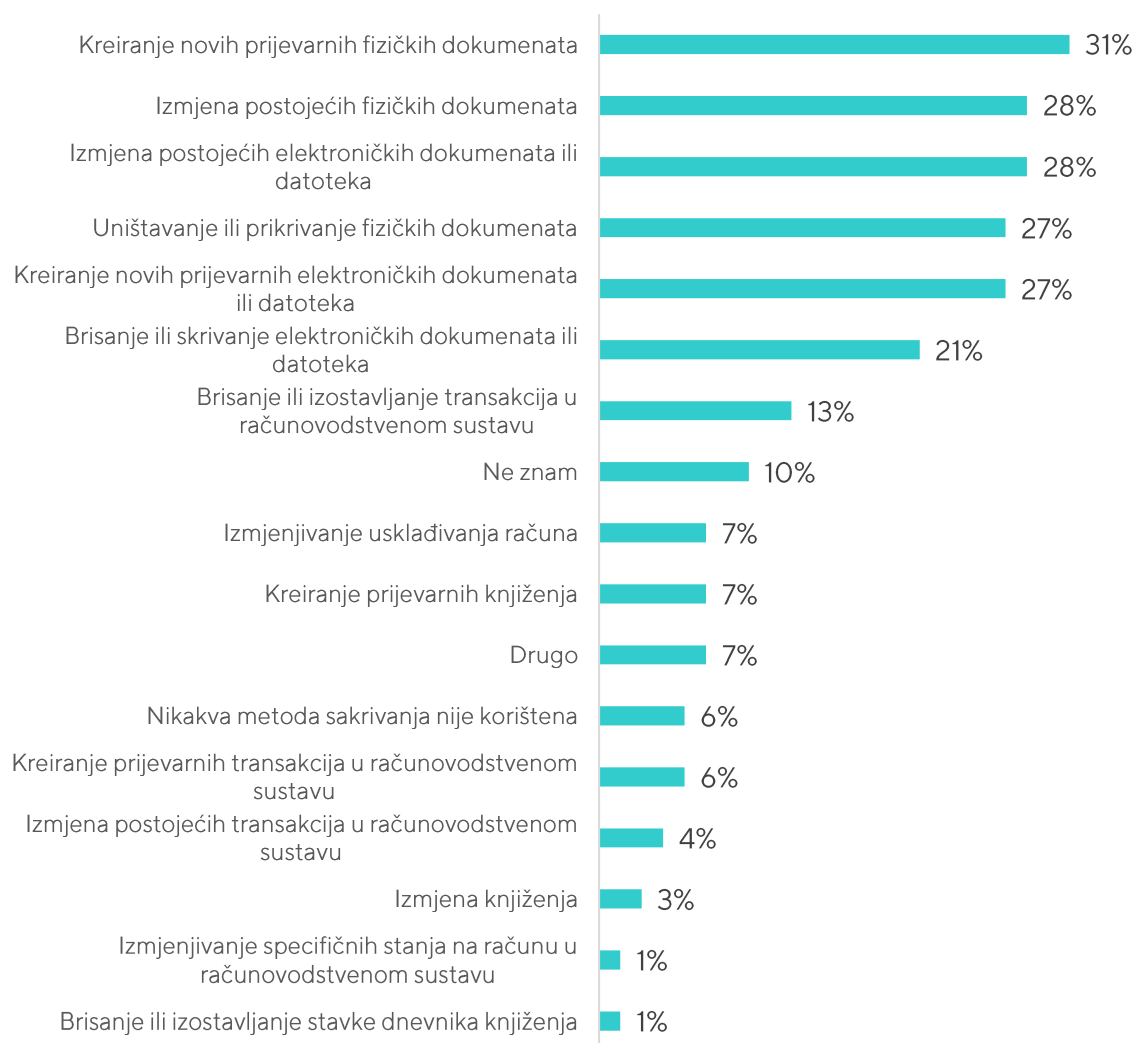
Slika 8. - Kako se metoda otkrivanja odnosi na gubitak i trajanje prijave?

Kada se koriste proaktivne metode, prijave se brže detektiraju, a time uzrokuju i manje gubitke, dok pasivna detekcija (npr. slučajno) rezultira dužim shemama i povećanom financijskom štetom za oštećenu organizaciju

Skrivanje prijevare

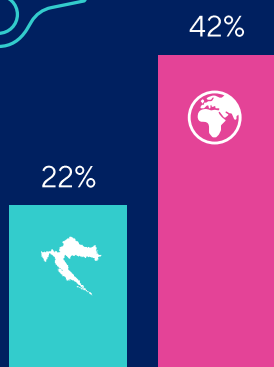
Slika 9. – Koju, ako ijednu, od sljedećih metoda su koristili počinitelji u počinjenju ili prikrivanju prijevarene sheme? (moguć višestruki odabir)

Istraživanje potvrđuje da modeli koje koriste počinitelji ostaju slični. Čak i uz digitalnu transformaciju koja se događa, koja donosi procese kao što su digitalna plaćanja i transakcije temeljene na tehnologiji, modeli i sredstva koja prevaranti koriste kako bi počinili i prikrili prijevaru ostaju ista.

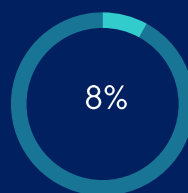
Vrlo zanimljiva činjenica je da se usprkos digitalizaciji na prva 3 od 4 mjesta po udjelu u prijavljenim slučajevima nalazi metoda prikrivanja koja uključuje manipulaciju fizičkim dokumentima. Odmah zatim slijede metode koje uključuju manipulaciju elektroničkim dokumentima. Navedeno je prilika za istražitelje prijevara, jer uspiju li proaktivnim metodama detekcije otkriti potencijalnu prijevaru, istu će vrlo lako dokazati kroz provjeru vjerodostojnosti dokumentacije.

DETEKCIJA - GLAVNE ČINJENICE

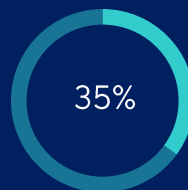

Dojava je najčešća metoda detekcije, globalno značajno veći udio

<100 zaposlenika

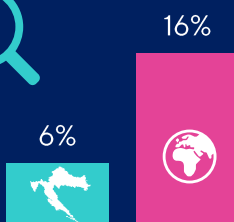
100+ zaposlenika

Prijevare otkrivene dojavom

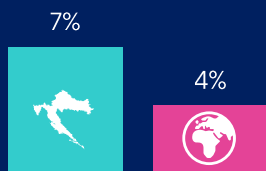
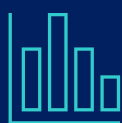
Prijevare otkrivene **automatskim praćenjem podataka** trajale su samo 1 mjesec (medijan)

Interna revizija detektirala je globalno 16% prijevvara, što je odraz i puno veće učestalosti interne revizije globalno (42% u RH vs 77% globalno)

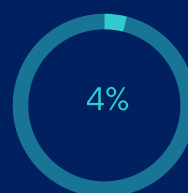

Prijevare otkrivene **internom revizijom** trajale su 6 mjeseci (medijan)

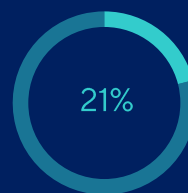

Automatsko praćenje podataka otkrilo je u RH 7% prijevvara

<1000 zaposlenika

1000+ zaposlenika

Prijevare automatskim praćenjem podataka

NP Mljet

ŽRTVE PRIJEVARA

Kako bi dobili detaljniji uvid u organizacije koje su bile žrtvama prijevara, u našem smo istraživanju ispitanike pitali o vrsti organizacije, njenoj veličini, industriji u kojoj djeluje, kao i o internim mehanizmima za sprečavanje i otkrivanje prijevara koji su postojali u vrijeme kada se prijevara dogodila.

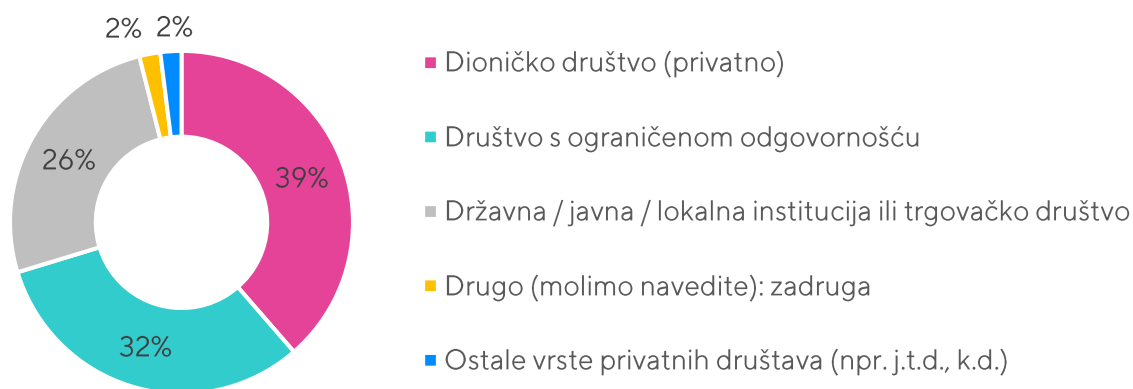
Najviše prijevara prijavljeno je u privatnom sektoru (74%), pri čemu su privatna dionička društva doživjela najviše prijevara (39%), a zatim slijede društva s ograničenom odgovornošću (32%).

Oko 25% oštećenih organizacija odnosilo se na javni sektor, odnosno državne/javne/lokalne institucije ili trgovačka društva, pri čemu se 10% odnosi na državnu upravu i vladu, dok se preostalih 16% odnosi na trgovačka društva ili institucije u primarno državnom vlasništvu koja posluju/djeluju u određenim sektorima.

Iako u manjem obujmu, prijevare su doživjele i organizacije manje učestalih pravnih oblika (zadruga, j.t.d., k.d.) koje obično raspolažu manjim resursima i na koje prijevare stoga mogu imati posebno značajan negativan utjecaj.

Vrsta organizacije

Slika 10. – Što od navedenog najbolje opisuje oštećenu organizaciju?

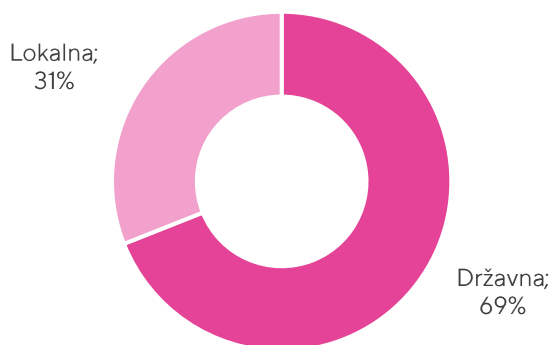

U kontekstu vrsta prijevара, protupravno prisvajanje imovine je na vodećem mjestu po broju prijavljenih slučajeva u svim vrstama organizacija, osim kod dioničkih društava, gdje je od ove vrste prijevара prijavljena nešto viša pojavnost prijevара potrošača. Navedeno je vjerojatno posljedica većeg broja prijavljenih prijevара u dioničkim društvima sektora finansijskih usluga. Rezultati našeg istraživanja potvrdili su i visoku pojavnost mita i korupcije u organizacijama javnog sektora, gdje je po učestalosti ovo druga vrsta prijevара, a zanimljivo je i da isto mjesto dijeli s prijevarama s potporama/poticajima. Treće mjesto po učestalosti pojave u javnom sektoru, relativno očekivano, dijele prijevара u nabavi i kibernetičke prijevара.

Zabrinjavajuća je visina prijavljenih gubitaka – svako treće oštećeno dioničko društvo i svako peto oštećeno društvo s ograničenom odgovornošću prijavilo je gubitke veće od 5 mil. HRK. Ovako visoke gubitke prijavilo je nešto manje oštećenih državnih/javnih/lokalnih institucija ili trgovačkih društava (otprilike svako osmo) ali je čak 44% istih prijavilo također značajne gubitke u visini od 1 mil. HRK do 5 mil. HRK, odnosno više od polovice (56%) oštećenih državnih/javnih/lokalnih institucija ili trgovačkih društava prijavilo je gubitke veće od 1 mil. HRK.

Razina vlasti oštećenih organizacija/jedinica javnog sektora

Slika 11. – Koja razina vlasti najbolje opisuje oštećenu organizaciju?

Različite razine vlasti podrazumijevaju i različite resurse, djelovanje i internu organizaciju što pak utječe na mogućnosti počinjenja prijevара u organizacijama/jedinica javnog sektora, kao i na efekte prijevара.

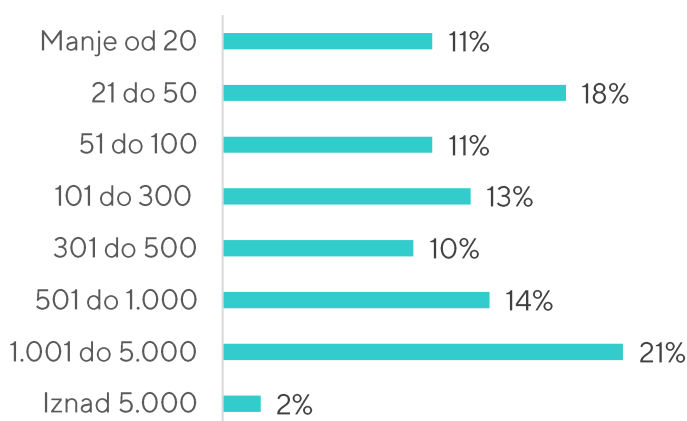
Kako bi to ilustrirali, analizirali smo organizacije javnog sektora prema razini vlasti – od svih oštećenih organizacija javnog sektora, najveći se dio (69%) odnosio na organizacije državne vlasti (državna trgovačka društva i institucije, državnu upravu), ostatak na organizacije lokalne vlasti (31%), dok nije bilo prijavljenih oštećenih organizacija županijskih vlasti. S obzirom na veće resurse, oštećene organizacije državne vlasti zabilježile su i veće gubitke – 64% istih je zabilježilo gubitke više od 1 mil. HRK (od čega 18% više od 5 mil. HRK), dok je gubitke iznad 1 mil. HRK zabilježilo 40% oštećenih organizacija lokalne vlasti, pri čemu gubici viši od 5 mil. HRK nisu zabilježeni.

Istraživanjem se potvrdilo da su organizacije državne vlasti, osim s protupravnim prisvajanjem imovine, primarno suočene s mitom i korupcijom (dijele prvo mjesto po pojavnosti), dok su na drugom mjestu prijevare u nabavi i prijevare s potporama/poticajima.

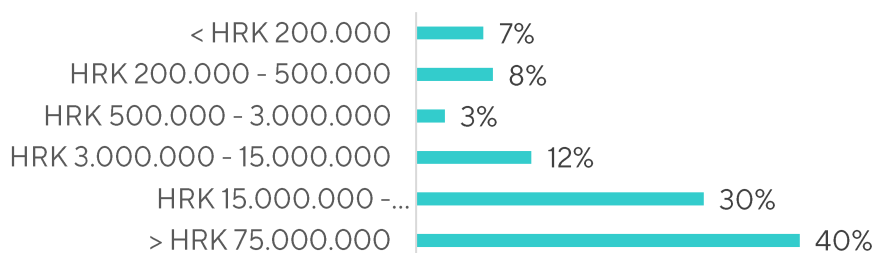
Veličina organizacije

Rezultati našeg istraživanja potvrđuju pretpostavku da su prijevarama izložene organizacije svih veličina, ali pokazuju i da su veće organizacije ipak nešto češće mete prijevare. Zaključak je sličan i kada razmatramo prihode organizacija koje su doživjele prijevare.

Slika 12. - Prosječan broj zaposlenika oštećene organizacije u vrijeme kada se dogodila prijevare

Slika 13. - Približni bruto godišnji prihod oštećene organizacije (ili proračun, ako je državna/javna/lokalna institucija) u hrvatskim kunama u vrijeme kada se prijevare dogodila

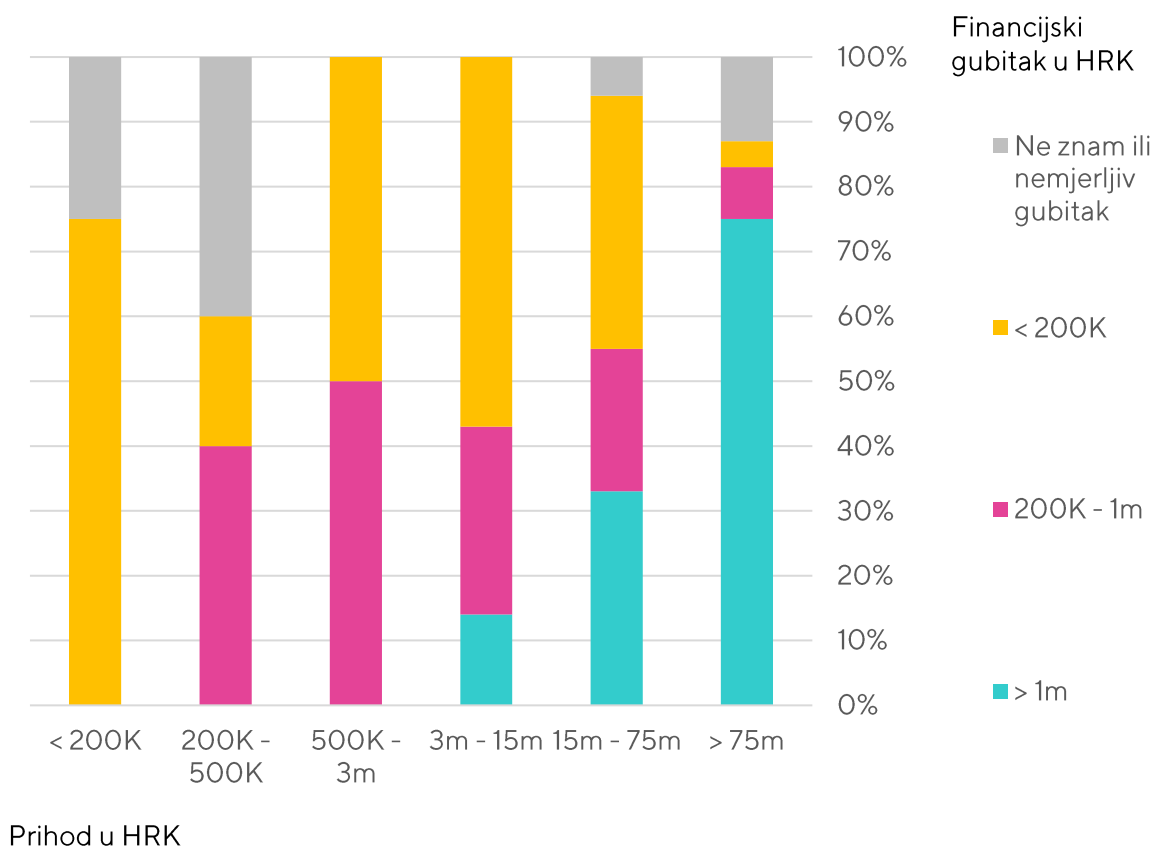

Protupravno prisvajanje imovine primarna je prijavljena vrsta prijevare u organizacijama svih veličina. Zanimljivo je da se sljedeće najučestalije vrste prijevare mijenjaju s veličinom organizacije – kod manjih organizacija (mjereno veličinom prihoda) to su kibernetički napadi i prijevare u nabavi, dok su kod većih prisutniji mito i korupcija te prijevare od strane potrošača.

Činjenica da mito i korupcija raste s veličinom organizacije s jedne je strane očekivana (potvrđena i u globalnom ACFE istraživanju za 2022. godinu), ali i zabrinjavajuća – organizacije koje raspolažu većim sredstvima trebale bi biti svjesnije svoje ranjivosti u ovom području te više uložiti u efikasne kontrole kojima bi spriječile ovu vrstu prijevare.

Istraživanje je pokazalo da gubici u pravilu rastu s veličinom oštećene organizacije.

Slika 14. - Odnos veličine oštećene organizacije mjerene bruto godišnjim prihodom/proračunom u vrijeme kada se prijevare dogodila te iznosa izravnog gubitka zbog prijevare/a, u hrvatskim kunama

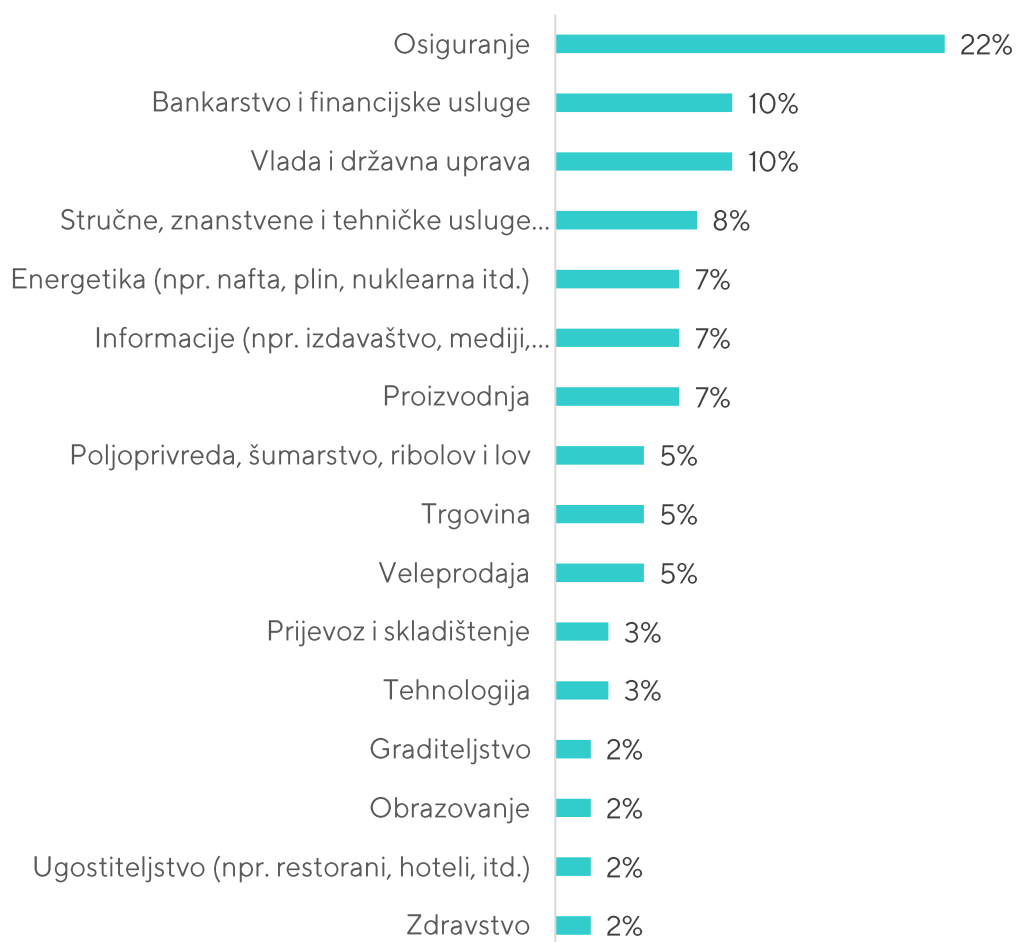

Sektor poslovanja/industrija oštećene organizacije

U većini istraživanja ovog tipa tradicionalno je sektor finansijskih usluga na prvom mjestu industrija koje su doživjele prijevare – i u našem je istraživanju prijavljeno najviše prijevvara u ovom sektoru (32%, pri čemu smo u sektor finansijskih usluga zajedno uključili bankarstvo i finansijske usluge te osiguranje). Iako je razumljiva inherentno veća podložnost ovog sektora prijevarama, napominjemo da navedeno može biti i rezultat razvijenije svijesti ovog sektora o rizicima prijevvara, veće reguliranosti i posljedično veće (i uspješnije) angažiranosti u detekciji prijevvara.

Zanimljivo je također da su državna i javna uprava na drugom mjestu prijavljenih sektora oštećenih organizacija (10%), a na trećem su stručne, znanstvene i tehničke usluge (poput medicinskih, pravnih ili računovodstvenih usluga) (8%). Sa sličnim udjelom pojavljuje se i sektor energetike, telekomunikacija i medija te proizvodni sektor (7% svi navedeni). Proizlazi da se Hrvatska ne razlikuje od svijeta po pitanju industrija koje su zabilježile najveći broj prijevvara – i prema globalnom ACFE istraživanju iz 2022. godine sektor finansijskih usluga je na prvom mjestu, dok su državna i javna uprava na drugom mjestu.

Slika 15. - Sektor poslovanja oštećene organizacije

Najučestalije vrste prijevара po industriji

Kako svijest o prijevarama koje su najučestalije u pojedinoj industriji može pomoći organizacijama da dizajniraju kontrole koje će im pomoći obraniti se od najznačajnijih prijetnji, analizirali smo najučestalije vrste prijevара po pojedinoj industriji.

Slika 16. - Najučestalije prijevare u pojedinoj industriji

Sektor poslovanja/industrija	Broj slučajeva prijevара	Broj vrsta prijevара	Protupravno prisvajanje imovine	Računovodstvene/prijevare s FI	Mito i korupcija	Kibernetičke / računalne prijevare	Prijevare u nabavi	Porezna prijevара	Pranje novca	Prijevare pri (pred)stečaju/likvidaciji	Prijevare od strane potrošača	Prijevare s potporama/poticajima	Ostalo
Osiguranje	13	2	31%								69%		
Državna i javna uprava	12	7	33%	8%	8%	8%	17%				8%	17%	
Energetika (npr. nafta, plin, nuklearna itd.)	11	6	27%	9%	27%	9%	18%	9%					
Prijevoz i skladištenje	11	9	18%	9%	18%		9%	9%	9%	9%		9%	9%
Informacije (npr. izdavaštvo, mediji, telekomunikacije)	10	7	10%		10%	30%	20%		10%	10%		10%	
Veleprodaja	10	7	30%	10%	10%		20%	10%		10%			10%
Bankarstvo i financijske usluge	9	5	22%	11%	22%	22%					22%		
Stručne, znanstvene i tehničke usluge (poput medicinskih, pravnih ili računovodstvenih usluga)	7	4	29%		14%	43%		14%					
Trgovina	7	6	29%		14%	14%		14%			14%		14%
Poljoprivreda, šumarstvo, ribolov i lov	6	5	33%	17%	17%		17%					17%	
Proizvodnja	6	6	17%			17%		17%	17%	17%		17%	
Tehnologija	4	4	25%			25%					25%		25%
Ugostiteljstvo (npr. restorani, hoteli, itd.)	3	3	33%		33%		33%						
Graditeljstvo	1	1											100%
Obrazovanje	1	1											
Zdravstvo	1	1	100%										
Ispitanici nisu naveli sektor	85	11	22%	9%	18%	8%	11%	7%	5%	8%	6%	5%	1%
Broj sektora u kojima se pojavljuje pojedina vrsta prijevара (od ukupno 16 odabranih sektora)			14	6	10	8	7	6	3	4	5	5	5

Kako je prikazano na Slici 16., protupravno prisvajanje imovine vrsta je prijevare koja se pojavljuje u gotovo svim sektorima. Mito i korupcija te kibernetičke prijevare kao druge dvije najučestalije vrste prijevare očekivano su i prijevare koje se također pojavljuju u većem broju različitih sektora. Neke su pak prijevare karakteristične za pojedinu industriju – tako se na prijevare od strane potrošača odnosi čak 69% od ukupnog broja slučajeva koji su prijavljeni u sektoru osiguranja.

Zanimljivo je vidjeti i zastupljenost vrsta prijevare u pojedinom sektoru – prema našem istraživanju proizlazi da je sektor prijevoza i skladištenja doživio najviše različitih vrsta prijevare, a zatim slijedi državna i javna uprava, veleprodaja te informacije (npr. izdavaštvo, mediji, telekomunikacije).

Najveći prosječni iznosi gubitaka zabilježeni su u sektoru ugostiteljstva, zatim slijedi veleprodaja, sektor finansijskih usluga (banke, osiguranja i sl.), državna i javna uprava te poljoprivreda, šumarstvo, ribolov i lov.

ŽRTVE PRIJEVARE - GLAVNE ČINJENICE

odnosi se na organizacije u privatnom sektoru, a ostatak u javnom sektoru

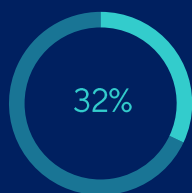

3/4 PRIJEVARA

privatna dionička društva doživjela najviše prijevare (39%), a zatim slijede društva s ograničenom odgovornošću (32%)

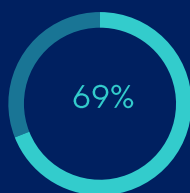
1/4 oštećenih organizacija odnosi se na javni sektor - 10% na državnu upravu i vladu, dok se preostalih 16% odnosi na trgovačka društva ili institucije u primarno državnom vlasništvu

najviše prijevare prijavljeno je **u sektoru finansijskih usluga**

najveći prosječni iznosi finansijskih gubitaka:

1. Ugostiteljstvo
2. Veleprodaja
3. Finansijske usluge (banke, osiguranja i sl.)
4. Državna i javna uprava
5. Poljoprivreda, šumarstvo, ribolov i lov

prijevare u osiguranju su **prijevare od strane potrošača**

u javnom sektoru medijan trajanja prijave značajno je duži u odnosu na privatni sektor

Značajnije gubitke imale su veće organizacije - 46% gubitaka organizacija s prihodima preko 75 mil. HRK odnosilo se na **gubitke veće od 5 mil. HRK, a 29% na gubitke između 1 mil. i 5 mil. HRK**

NP Brijuni

KONTROLE ZA SPREČAVANJE PRIJEVARA

Implementacija učinkovitih kontrola za sprečavanje prijevvara uvelike može pomoći u borbi protiv prijevvara. Neke od ovih kontrola - poput kodeksa ponašanja, politike sprečavanja prijevvara, procjene rizika prijevvara, treninga i programa svijesti o prijevvarama i sl. - po svojoj su prirodi proaktivne i iako same po sebi ne osiguravaju organizaciju od pojave prijevvara, šalju jasnu poruku potencijalnim počiniteljima da se prijevvarare neće tolerirati. S druge strane, postoje kontrole koje su po svojoj prirodi reaktivne i koriste se za aktivno traženje prijevvara s ciljem njihovog pravovremenog otkrivanja.

Organizacije često donose posebne interne kontrole osmišljene za sprječavanje i otkrivanje prijevvara. Međutim, učinkovitost ovih mjera u odvracanju i otkrivanju prijevvara može ovisiti o mnogim čimbenicima i može se mijenjati tijekom vremena. Posljedično, organizacijama može biti od pomoći da uspoređuju vlastite kontrole protiv prijevvara u odnosu na one drugih organizacija.

Ispitanike smo pitali koje je od 18 uobičajenih kontrola protiv prijevvara organizacija žrtva imala u vrijeme kada se prijevvara dogodila. Kao što je prikazano, RH značajno zaostaje u implementaciji kontrolnih mehanizama za sprečavanje i otkrivanje prijevvara u odnosu na globalne podatke.

Vrste kontrola za sprečavanje prijevара

Kao najučestaliju implementiranu kontrolu (49%) ispitanici su naveli menadžerske kontrolne mehanizme (interne kontrole, procese, provjere računa i/ili transakcija), a zatim odjel za internu reviziju (42%) i neovisne revizije financijskih izvješća od strane vanjskih revizora (36%). Iako se za potrebe našeg istraživanja (u skladu s globalnim) neovisne revizije financijskih izvješća navode kao kontrola za sprečavanje prijevара, napominjemo da otkrivanje i sprečavanje prijevара nije njihova primarna svrha, pa se organizacije nikako na njih ne bi trebale oslanjati kao na glavnu kontrolu za sprečavanje prijevара.

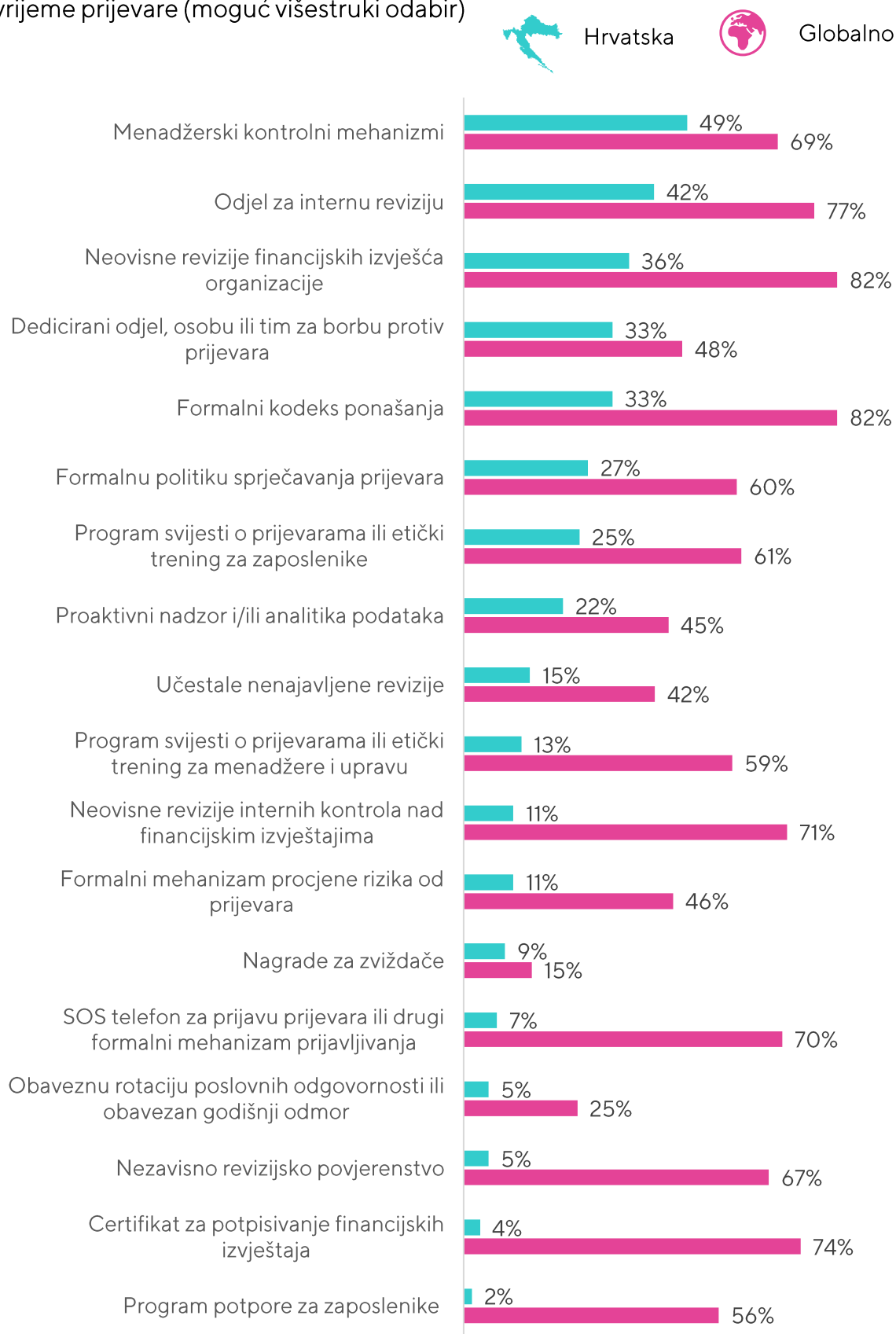
Iz rezultata je vidljiva općenito niska razina implementacije kontrola za sprečavanje prijevара u hrvatskim organizacijama – niti jedna od uobičajenih kontrola za sprečavanje prijevара nije zastupljena u više od polovice naših ispitanika – tako ni menadžerski kontrolni mehanizmi, kao najučestalija kontrola, nisu implementirani u više od polovice hrvatskih oštećenih organizacija (51%).

Organizacije u Hrvatskoj, u odnosu na globalne, dosta zaostaju i u implementaciji „krovnih“ proaktivnih/preventivnih kontrola koje tvore temelj holističke kulture borbe protiv prijevара, kao što su:

- uvođenje formalnog kodeksa ponašanja, kojeg je imala tek svaka treća oštećena organizacija (33%, u odnosu na 82% globalnih oštećenih organizacija prema ACFE istraživanju iz 2022. godine),
- uvođenje formalne politike sprečavanja prijevара, koju je imalo tek nešto više od svake četvrte oštećene organizacije (27%, u odnosu na 60% globalnih organizacija prema ACFE istraživanju iz 2022. godine),
- uvođenje programa svijesti o prijevarama ili provođenje etičkog treninga za zaposlenike, koje je provela tek svaka četvrta oštećena organizacija (25%, u odnosu na 61% globalnih organizacija prema ACFE istraživanju iz 2022. godine).

Posebno je zabrinjavajuće što formalni mehanizam procjene rizika od prijevара ima otprilike svaka deseta organizacija (11%, u odnosu na 46% globalno prema ACFE istraživanju iz 2022. godine), a još manje ih ima telefon ili drugi formalni mehanizam prijavljivanja nepravilnosti (7%, u odnosu na 70% globalno prema ACFE istraživanju iz 2022. godine). Procjena rizika prijevара je temelj učinkovite borbe protiv prijevара. Najjednostavnije pojašnjeno, procjena rizika prijevара podrazumijeva analizu i anticipiranje različitih vrsta prijevара (unutarnjih i vanjskih) koje se mogu pojaviti na razini cijele organizacije, svih odjela i svih procesa. Procjena rizika prijevара predstavlja ključan preduvjet za učinkovito sprečavanje i otkrivanje prijevара – organizacije koje ne razmisle o različitim prijevarama koje bi ih mogle pogoditi, teško da će moći išta učiniti da ih spriječe, a još manje će biti u poziciji da ih otkriju i zaustave na vrijeme, dok gubici ne postanu preveliki.

Slika 17. - Kontrole za sprečavanje prijevара koje je oštećena organizacija imala u vrijeme prijevare (moguć višestruki odabir)

71% naših ispitanika navelo je da je oštećena organizacija imala više od 50 zaposlenika. Kako organizacije koje zapošljavaju više od 50 zaposlenika imaju obvezu uspostave sustava unutarnjeg prijavljivanja nepravilnosti prema Zakonu o zaštiti prijavitelja nepravilnosti, proizlazi da je velika većina naših organizacija neusklađena s ovim zahtjevom. Uzimajući u obzir činjenicu da je dojava uobičajeno primarna metoda otkrivanja prijevара (i kod nas i globalno), proizlazi da svijest o važnosti ove kontrole, čijim bi se uvođenjem zasigurno doprinijelo učinkovitijem i bržem otkrivanju prijevара, kod nas nije dovoljno razvijena.

Očekivano, istraživanje je pokazalo i da su proaktivne kontrole učestalije u većim organizacijama, dok se manje organizacije više oslanjaju na kontrole koje su po svojoj prirodi reaktivne.

Učinkovitost kontrola za sprečavanje prijevара

Iako je implementacija kontrola za sprečavanje i otkrivanje prijevара nužan dio upravljanja rizicima prijevара i u pravilu dovodi do bržeg otkrivanja prijevара te manjih gubitaka, učinkovitost pojedinih kontrola je različita.

Usporedba protu-prijevаrних kontrola koje su postojale u vrijeme prijevара (Slika 17.) i načina otkrivanja prijevара prikazanog na Slici 7. pokazuje da postoji značajan prostor za poboljšanje učinkovitosti implementiranih kontrola. Tako je trima najzastupljenijim kontrolama otkriven relativno mali broj prijevара - menadžerskim kontrolnim mehanizmima otkriveno je tek 9% prijevара, interna revizija je otkrila 6% prijevара, a vanjska revizija 3%. Ovo ne začuđuje s obzirom na činjenicu da naši primarni unutarnji počinitelji dolaze s viših hijerarhijskih razina te da internoj i vanjskoj reviziji otkrivanje prijevара nije primarni zadatak.

Kontrole za sprečavanje prijevара u malim poduzećima/organizacijama

Mala poduzeća/organizacije suočavaju se s različitim vrstama rizika prijevара u odnosu na svoje veće kolege, a suočavaju se i s jedinstvenim izazovima – imaju manje resursa, manje formalnih procedura, interne kontrole postoje u manjem obujmu (ako uopće postoje), često funkcioniraju „na bazi povjerenja“ i općenito su manje svjesni svojih ranjivosti na prijevара.

Što sugerirati malim poduzećima/organizacijama, kako da unaprijede svoju zaštitu od prijevара?

Donošenje kodeksa ponašanja i politike sprečavanja prijevара, segregacija dužnosti (koliko i gdje je moguća), periodične kontrole menadžera, adekvatna računalna zaštita, prilagođeni oblici protu-prijevаrних treninga za zaposlenike i menadžere, implementacija nekog oblika mehanizma za prijavu nepravilnosti (za zaposlenike ali i za vanjske partnere), redovito komuniciranje sa svim

zaposlenicima i podsjećanje zaposlenika o politikama sprečavanja prijevара, načinima za prijavu sumnjivog ponašanja, ali i o posljedicama za prevarante, različite su mjere/kontrole koje pozitivno koreliraju sa smanjenjem gubitaka od prijevара. Svaka od tih mjera obično se može provesti bez potrebe za značajnim ulaganjem resursa i može pomoći u poboljšanju okruženja za borbu protiv prijevара malih organizacija.

Navedeno će naravno funkcionirati samo pod pretpostavkom da ključni ljudi malih organizacija prijevара žele suzbiti. Prema našem iskustvu, kod malih hrvatskih organizacija nerijetko je slučaj da, na različite načine, te organizacije oštećuju upravo sami vlasnici, koji su ujedno i ključni ljudi tih organizacija. Teško je očekivati njihov angažman u sprečavanju prijevара, pa potičemo njihove zaposlenike i vanjske partnere da istupe (anonimno) prijavljujući nepravilnosti.

Svjesni smo rizika koji sa sobom nosi ovaj čin, ali se nadamo da će prijaviteljima nepravilnosti novi Zakon o zaštiti prijavitelja nepravilnosti zaista osigurati veću razinu zaštite i vjerujemo u „*speak-up heroje*“ koji razumiju značaj koji takvo istupanje ima za veću razinu etičnosti, pravednosti i poštenja u hrvatskom poslovnom okruženju.

Nedostaci internih kontrola koji su doprinijeli počinjenju prijevара

Sustav za borbu protiv prijevара počinje od organizacijske kulture koja naglašava važnost etičnog ponašanja. Poruka o važnosti takvog ponašanja trebala bi dolaziti s vrha – integritet ključnih ljudi u organizaciji je iznimno bitan – oni su ti koji bi svojim ponašanjem i promicanjem etičnosti, otvorenosti, transparentnosti i usklađenosti, trebali davati primjer svim ostalim zaposlenicima. Dodatno bi zaposlenici na svim razinama trebali biti educirani o rizicima i posljedicama prijevара, kako bi ih znali prepoznati i spriječiti, ali i kako bi se oni koji su skloni prijevarama, odvratili od takvog čina.

Kako smo već naveli, organizacije bi trebale raditi procjene rizika prijevара i sukladno njima implementirati kontrole. Sama implementacija kontrola pak nije dovoljna, već bi se iste trebale testirati kako bi se osiguralo da su zaista i učinkovite, kako se ne bi dogodilo da postoje samo na papiru, a u stvarnosti se zaobilaze ili nisu sveobuhvatno implementirane. Organizacije koje svojom veličinom i/ili složenošću poslovanja to opravdavaju, trebale bi imati dedicerane odjele koji se bave prijevarama, dok bi one koje nisu toliko velike trebale imati barem plan reakcije na situacije prijevара u kojem bi se definirali koraci koje je potrebno poduzeti u slučaju prijevара ili sumnje na prijevара.

Prijevара se međutim mogu dogoditi (i događaju se) čak i u organizacijama koje imaju ovako dobro posložen sustav za borbu protiv prijevара. Kako bi bolje razumjeli faktore koji mogu dovesti do unutarnjih prijevара, ispitanike smo pitali da identificiraju primarne nedostatke u internim kontrolama za koje smatraju da su doprinijeli počinjenju prijevара.

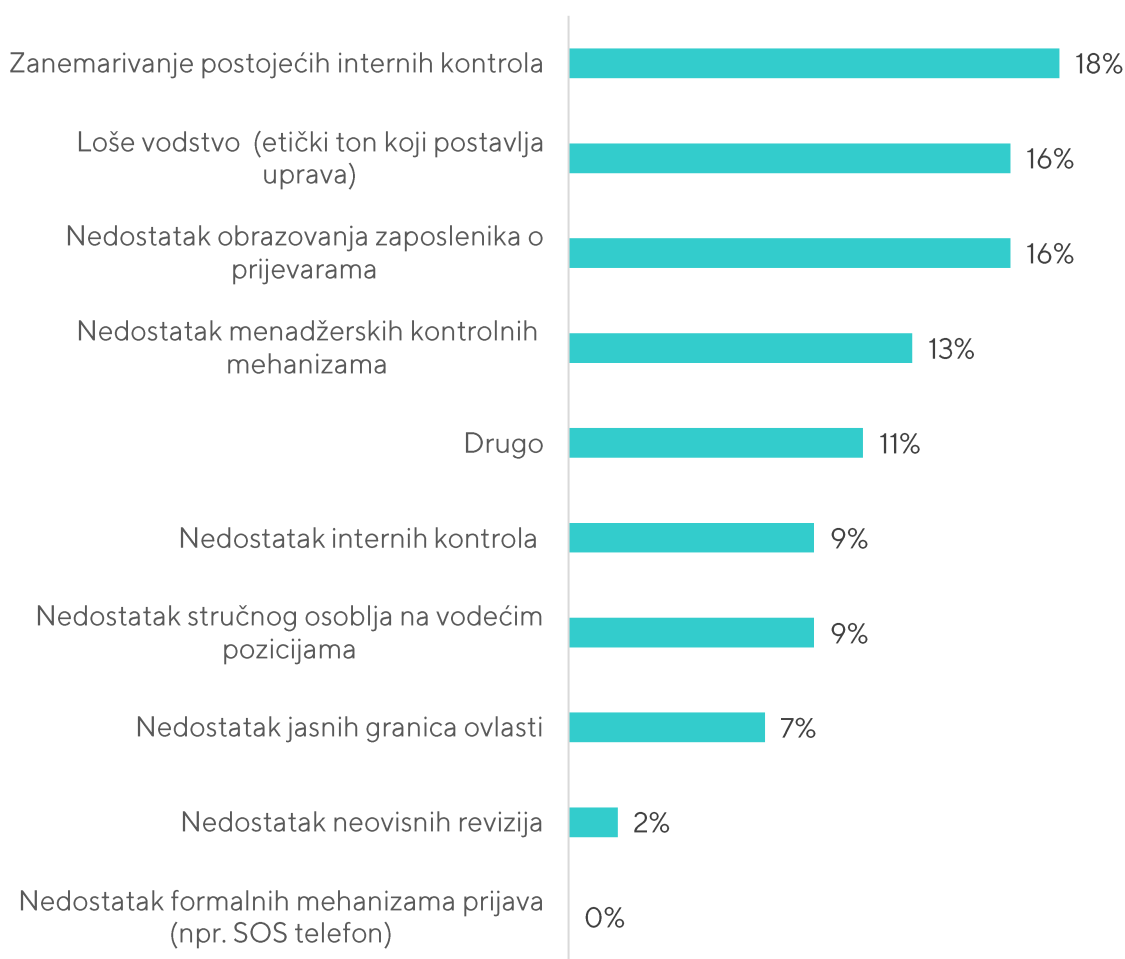

Kako je prikazano na Slici 18., naši su ispitanici naveli da je počinjenju prijevarena najviše doprinijelo zanemarivanje/zaobilaženje postojećih internih kontrola i nedostatak internih kontrola i menadžerskih kontrolnih mehanizama (40%). Slijede ih loše vodstvo (etički ton koji postavlja uprava) i nedostatak obrazovanja zaposlenika o prijevarama (16% oboje).

Radi se upravo o ključnim elementima zdravog protu-prijevarnog sustava pa ne začuđuju visoki iznosi prijavljenih gubitaka u našem istraživanju. U pravilu veće gubitke prouzrokuju i prijave kod kojih dolazi do udruživanja internih i eksternih prevaranata, a one se češće pojavljuju u organizacijama koje imaju loše vodstvo (etički ton) uprave i mogućnost da se zaobilaze kontrole. Interne kontrole se pak češće zaobilaze u velikim organizacijama, dok je u malim organizacijama češće slučaj da one uopće ne postoje.

Prema našem istraživanju, loše vodstvo (etički ton uprave) istaknut je kao glavni faktor rizika za protupravno prisvajanje imovine te pojavu mita i korupcije.

Slika 18. - Koji je od navedenih čimbenika najviše doprinio da se ova prijevarena dogodi?

ANTI-FRAUD KONTROLE - GLAVNE ČINJENICE

7%

70%

organizacija ima službeni kanal (telefon, mail...) za prijavu prijevara

Nitko od ispitanika ne smatra da je **nedostatak službenog kanala prijave prijevara najviše pridonio počinjenju prijave**

33%

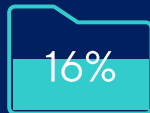

82%

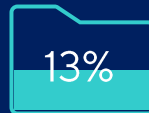

organizacija je imalo formalni kodeks ponašanja, značajno manje u odnosu na globalne podatke

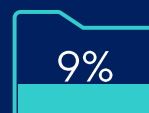
40% prijevara dogodilo se uslijed:

Zanemarivanje postojećih internih kontrola

Nedostatak menadžerskih kontrola

Nedostatak internih kontrola

16% ispitanika smatra kako je nedostatak edukacije zaposlenika bio jedan od glavnih čimbenika koji je omogućio da se prijevara dogodi, a dodatnih **16%** da je čimbenik loš etički ton s vrha

25%

61%

organizacija je imalo edukaciju za zaposlenike na temu prevencije prijave

13%

59%

organizacija je imalo edukaciju za menadžere na temu prevencije prijave

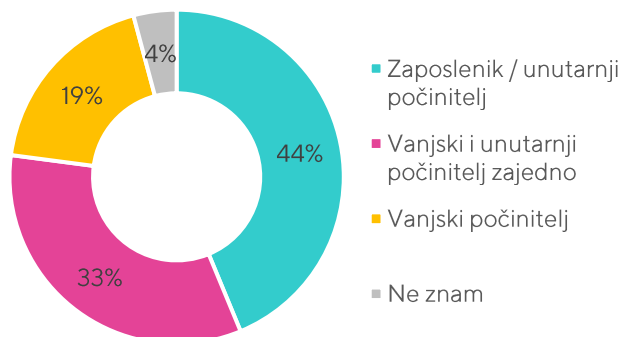
NP Krka

POČINITELJI PRIJEVARA

Sudionici našeg istraživanja odgovorili su na nekoliko pitanja o počiniteljima prijevара, pojedinostima o poslu, osnovnoj demografiji, prethodno nedoličnom ponašanju i znakovima upozorenja u ponašanju koji bi mogli ukazivati na prijevaru. Ove nam informacije pomažu identificirati zajedničke karakteristike i ponašanja počinitelja prijevара, koje organizacije mogu koristiti za procjenu relativne razine rizika među vlastitim zaposlenicima.

Vrsta počinitelja

Slika 19. - Tko je bio primarni počinitelj prijevара?

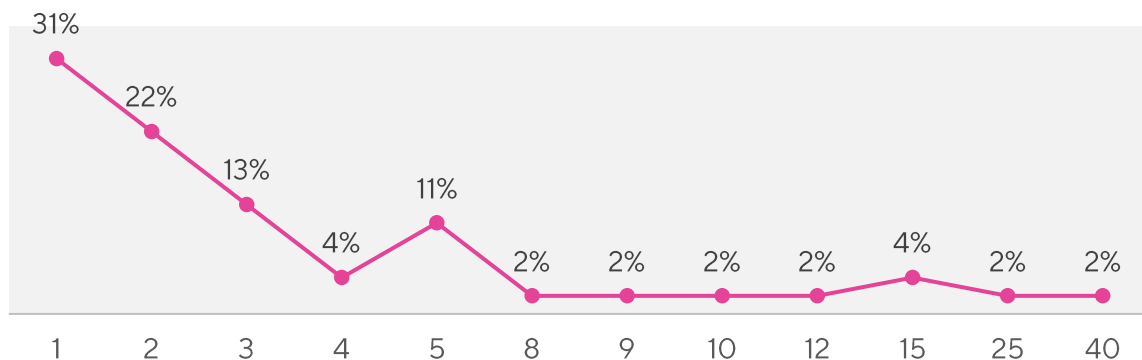
Kada govorimo o glavnim počiniteljima prijevара neke od karakteristika koje su ponavljajuće, neovisno o kojoj geografiji govorimo, su spol, staž i položaj u hijerarhiji organizacije. Preciznije, u dosadašnjim istraživanjima koje je proveo ACFE, redovno se većinom radi o muškim počiniteljima s dužim stažem u oštećenoj organizaciji (7+ godina) i koji su u svom petom ili šestom desetljeću života.

Unutarnji počinitelj prisutan je u 44% slučajeva kod naših ispitanika, a kada je isti imao pomoć i vanjskog počinitelja učestalost se penje na čak 77%. Vanjskog počinitelja identificiralo je svega 19% ispitanika, što i ne iznenađuje s obzirom da je vanjskim počiniteljima daleko teže oštetiti organizaciju.

Dogovor više počinitelja

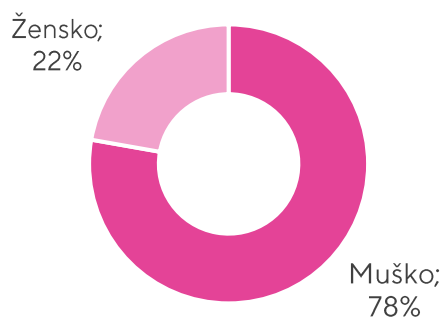
U skladu s iskustvima iz prakse kao i istraživanjem ACFE-a, najčešće se radi o samostalnom počinitelju ili paru počinitelja. Razlog tome je povjerenje te jednostavna ljudska psihologija koja stvara osjećaj srama prilikom činjenja nedjela. U slučaju dva počinitelja osjećaji, kao i sama logistika, upravljivi su, dok s porastom broja onih uključenih u shemu prijave isto postaje eksponencijalno teže. U više od 50% slučajeva ispitanici su identificirali jednog ili dva počinitelja, dok svaki porast broja počinitelja stabilno pada u postotku.

Slika 20. - Koliko je počinitelja bilo uključeno u prijevareu?

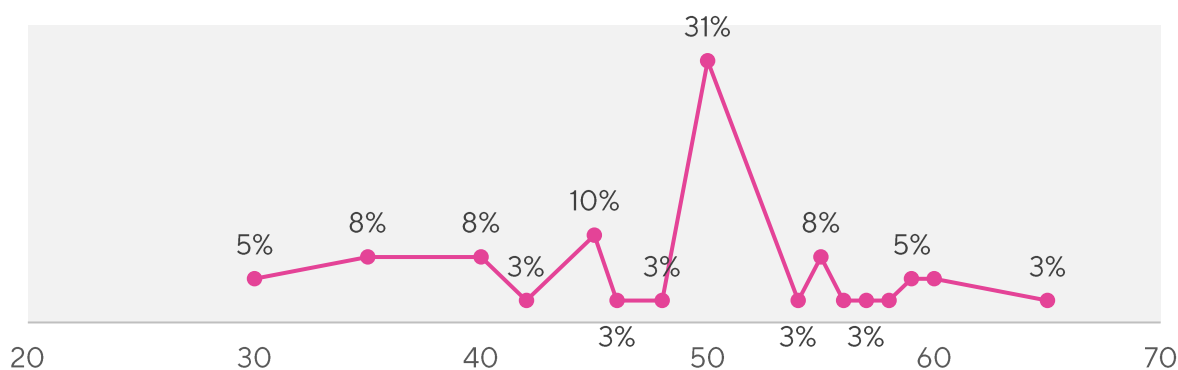
Spol i starost počinitelja

Slika 21. - Kojeg je spola glavni unutarnji počinitelj?

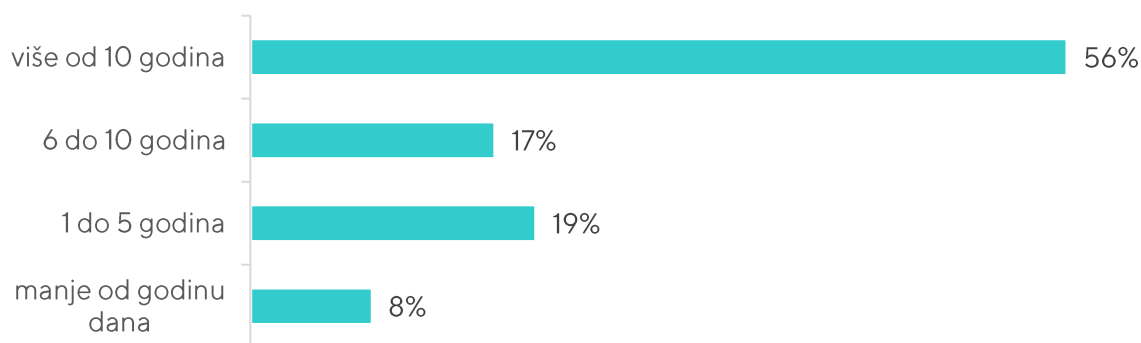
Počinitelji su najčešće muškarci u petom ili šestom desetljeću života, s dugim stažem u oštećenoj organizaciji, a to su potvrdili i naši ispitanici. Od ukupnog broja ispitanika koji su odgovorili na ova pitanja, čak 79% potvrdilo je kako se radi o osobama u 40-im i 50-im godinama života, dok su oni mlađi ili stariji od toga zastupljeni u tek oko 10% slučajeva.

Slika 22. - Koliko je godina imao glavni počinitelj?

Stož počinitelja

Slika 23. - Koliko je dugo glavni unutarnji počinitelj radio za oštećenu organizaciju?

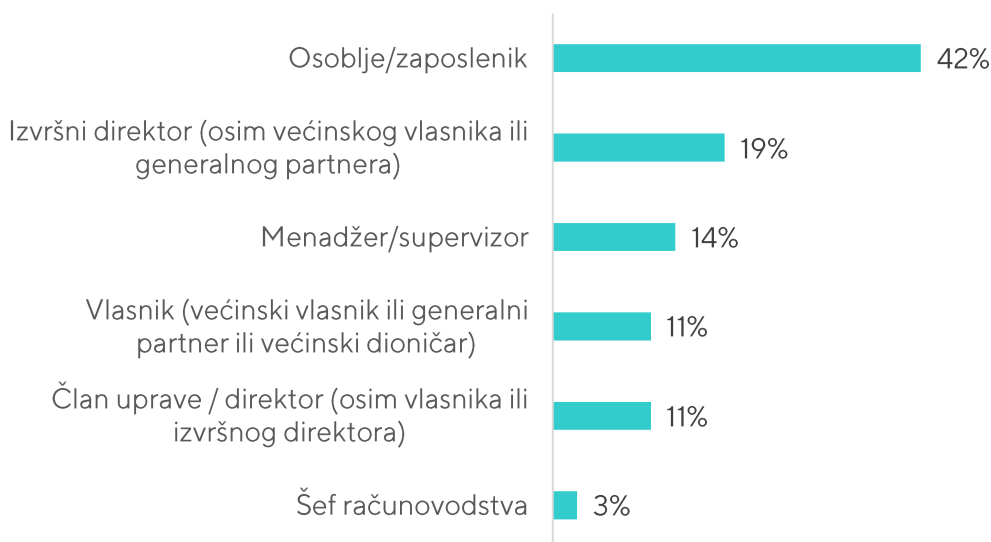

Sposobnost počinjenja prijave je vještina, a naši podaci sugeriraju da što dulje osoba radi za organizaciju to su bolji u prijavi. U čak 56% slučajeva počinitelj je bio dio organizacije dulje od 10 godina, uz još 17% onih koji su dio organizacije bili između 6 i 10 godina. Svega 8% počinitelja radilo je u oštećenoj organizaciji kraće od godinu dana.

Pozicija počinitelja

Kada govorimo o poziciji unutarnjeg počinitelja unutar oštećene organizacije, u najvećem broju slučajeva radi se o zaposleniku organizacije. Menadžeri u koje ubrajamo izvršne direktore, članove uprave, menadžere i šefa računovodstva, zastupljeni su sa ukupno 47%, dok su vlasnici identificirani u 11% slučajeva. S obzirom kako je ranije pokazano da su unutarnji počinitelji dio oštećene organizacije najčešće i dulje od 10 godina, jasno je kako dobro poznavanje internih procesa, procedura te kontrolnih mehanizama pogodno djeluje na počinjenje prijave, odnosno njeno prikrivanje kroz određeno vremensko razdoblje.

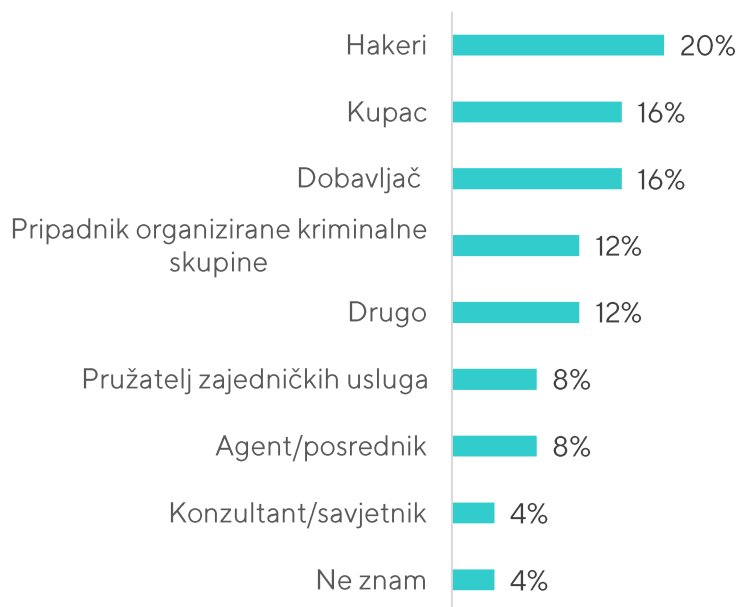
Slika 24. - Koju poziciju je unutarnji počinitelj obnašao?

Vanjski počinitelji

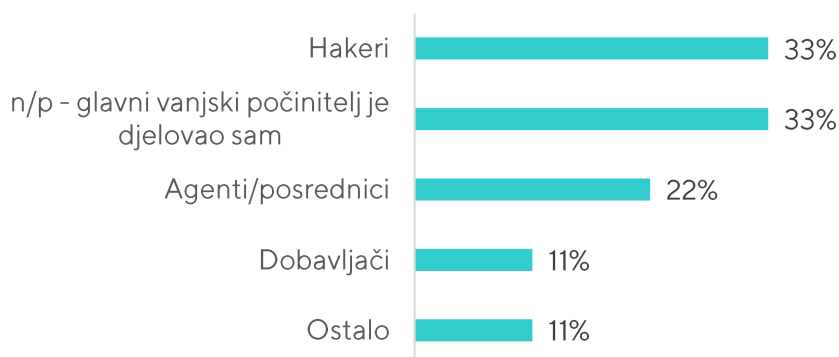
Kad govorimo o vanjskim počiniteljima prijevare, kao prvi sumnjivci logično se nameću stalni poslovni partneri u vidu kupaca i dobavljača. Naime, bilo da djeluju samostalno ili u suradnji s unutarnjim počiniteljem, vanjski počinitelji u obliku kupaca ili dobavljača u prilično su dobroj poziciji kako bi potencijalno oštetili organizaciju, bilo u vidu fiktivnog fakturiranja, lažnih reklamacija i slično.

Slika 25. - Tko je bio vanjski počinitelj prijevare?

Naši ispitanici potvrdili su ove činjenice te sa po 16% identificirali i kupce i dobavljače kao glavne vanjske počinitelje prijevare, no i češće, u čak 20% slučajeva kao vanjski počinitelji identificirani su hakeri. S obzirom na stanje u kojem se svijet i globalna ekonomija nalaze posljednje dvije godine uslijed pandemije COVID-19 to ne iznenađuje. Naime, velik je broj organizacija prešao na tzv. hibridni model rada u kojem se preferira ili čak u potpunosti omogućuje rad od kuće. Kako takav rad zahtjeva pristup podacima organizacije s udaljenih i eksternih lokacija, tako je i izloženost organizacija uvelike narasla od početka pandemije te ovakav rezultat ne čudi.

Slika 26. - Ako nije djelovao sam, s kim je djelovao glavni vanjski počinitelj (moguć višestruki odabir)?

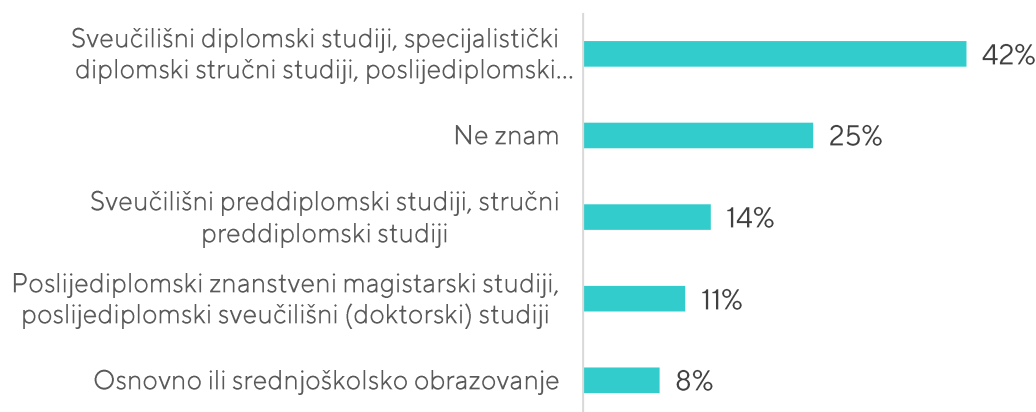

Vanjski počinitelji, u slučajevima kada su oni glavni počinitelji prijevare, slijede sličan model kao i unutarnji glavni počinitelji, što znači da najčešće djeluju sami. Uključivanje drugih u shemu prijevare podiže rizik i mogućnost otkrivanja. U slučajevima kada su glavni vanjski počinitelji ipak uključili suučesnike u svoje naume, najčešće se radilo o hakerima, u gotovo 35% slučajeva. To je i logično s obzirom na ranije spomenuto stanje pandemije, kontrola organizacija uslijed pandemije i hibridnih modela rada.

Obrazovanje počinitelja

Vežano uz obrazovanje počinitelja utvrđeno je kako su glavni unutarnji počinitelji uglavnom više ili visoko obrazovani, dok je osnovno ili srednjoškolsko obrazovanje identificirano u manjem broju slučajeva. Razina obrazovanja počinitelja u skladu je i s globalnim podacima ACFE-a gdje je jasno utvrđeno kako sama sposobnost počinjenja prijevare raste sa stupnjem obrazovanja. Gledajući ovaj i podatak o prosječnom stažu počinitelja u oštećenoj organizaciji, jasno je kako je vjerojatnost počinjenja prijevare izravno pozitivno povezana i sa razinom obrazovanja i godinama staža počinitelja.

Slika 27. - Koji je stupanj obrazovanja završio glavni unutarnji počinitelj?

Znakovi upozorenja kod počinitelja

S obzirom kako prema ACFE-u prosječna prijeverna shema traje dulje od godinu dana, ponekad je moguće uočiti neke znakove upozorenja kod samih počinitelja, a kao neki od najčešćih svakako se izdvajaju život iznad prihodovnih mogućnosti, izostanak korištenja godišnjeg odmora ili bolovanja, problemi u obitelji, ovisnosti i slično.

U našem istraživanju ispitanici su kao najčešći znak upozorenja identificirali neobično blisku povezanost s dobavljačem/klijentom, a koji podatak korelira s 33% identificiranih prijevera gdje je unutarnji počinitelj djelovao zajedno s vanjskim počiniteljem.

Drugi najčešći identifikator prijevernog ponašanja bila je nedavna rastava ili problemi u obitelji, što često dovodi i do financijskih problema koji su identificirani kao treći najčešći indikator.

Slika 28. – Znakovi upozorenja u ponašanju unutarnjeg počinitelja (moguć višestruki odabir)

Ostali indikatori, svi u razinama nešto ispod 15% slučajeva, a to su stav varalice, problemi s kontrolom poslovnih zadataka, razdražljivost, sumnjičavost i slično, život iznad mogućnosti i problemi s ovisnošću.

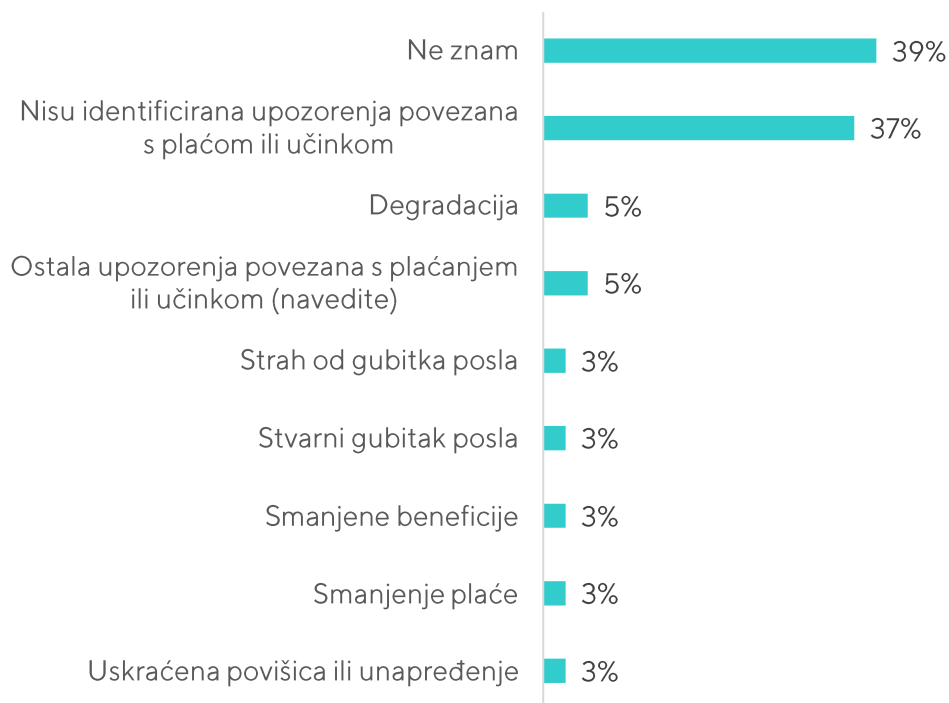
Gotovo 35% ispitanika ne može identificirati ni jedan znak upozorenja u ponašanju počinitelja.

Znakovi upozorenja povezani s radnim odnosom

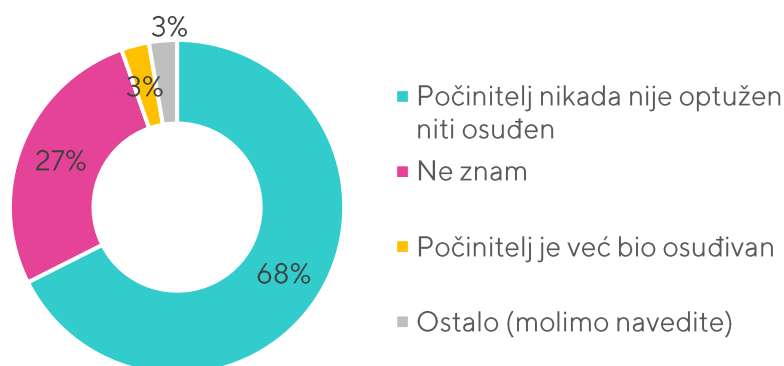
Često je počinjenje prijevare potaknuto nekim negativnim događajima vezanim uz plaću ili poziciju unutar organizacije kao što su smanjenje plaće, propuštanje unapređenja ili slično. U preko 80% slučajeva ispitanici ili nisu znali je li bilo takvih situacija ili tvrde da istih nije bilo. Ostale identificirane situacije zastupljene su tek u malim postocima i ne predstavljaju velik broj ispitanika.

Slika 29. - Situacije vezane uz plaću ili učinak koje je počinitelj doživio neposredno prije ili za vrijeme prijevare

Kriminalna pozadina počinitelja

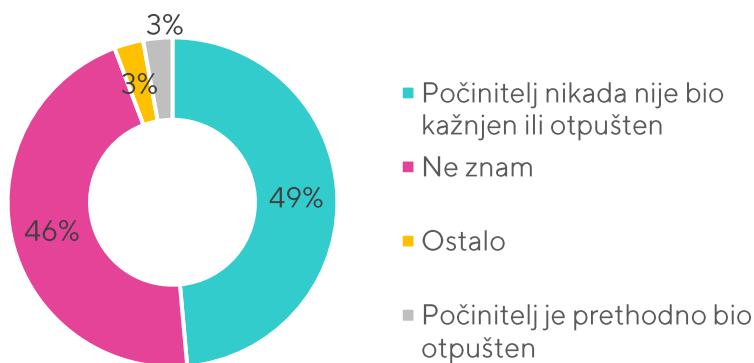
Slika 30. - Je li glavni počinitelj prije počinjenja prijevare već bio optužen ili osuđen za slična djela?

U smislu prijašnjih optužbi ili osuda glavnog počinitelja prijevere, očekivano je kako isti ranije nije bio ni optužen ni osuđen za prijeverne radnje, ili kako ispitanici nisu znali navedeni podatak. Ipak, ispitanici koji su odgovorili na ovo pitanje tvrde kako je glavni počinitelj bio ili optužen ili osuđen za prijeveru što ukazuje na nedostatak analize zaposlenika prije zaposlenja, kada se propustilo odraditi analizu zaposlenika prije zaposlenja.

Povijest radnog odnosa počinitelja

Slika 31. - Je li glavni počinitelj ikada bio kažnjen ili otpušten od strane bilo kojeg poslodavca zbog prijevera ili radnji povezanih s planom prijevere?

Glavni počinitelj nije prethodno bio otpušten od strane poslodavca zbog prijevera ili sličnih radnji ili naši ispitanici nisu znali taj podatak o počinitelju prijevere, što je i očekivano. Također, kao i kod prethodnog pitanja, u 3% slučajeva glavni počinitelj prijevere jest prethodno bio otpušten od strane poslodavca zbog prijevernih radnji što možebitno ukazuje na nedostatke u procesu zapošljavanja, kada se propustilo odraditi analizu zaposlenika prije zaposlenja.

POČINITELJI - GLAVNE ČINJENICE

odnosi se na prijevare u kojima su uključeni interni počinitelji

4/5 PRIJEVARA

odnosi se na prijevare u kojima je glavni interni počinitelj muškarac

4/5 PRIJEVARA

PROFIL POČINITELJA

Stož

73%

počinitelja imalo je staž u organizaciji preko 5 godina

Obrazovanje

67%

počinitelja imalo viši ili visok stupanj obrazovanja

Dob

50%

počinitelja imalo je između 45 i 55 godina starosti

ZNAKOVI UPOZORENJA

28%

Neobično bliska povezanost s dobavljačem/klijentom

22%

Nedavna rastava ili problem u obitelji

14%

Financijske poteškoće ili visok osobni dug

14%

Problem s kontrolom; nespремnost na dijeljenje

14%

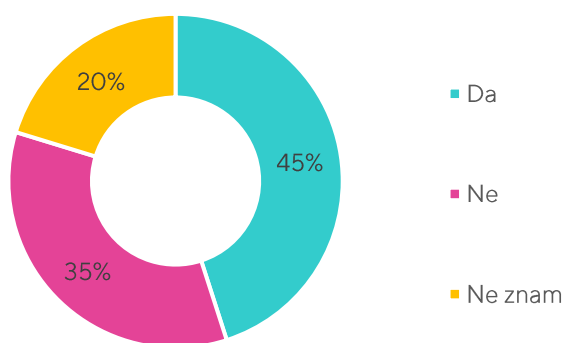
Neobična razdražljivost, sumnjičavost ili obrambenost

REZULTATI SLUČAJEVA PRIJEVARA

Pitali smo sudionike istraživanja kako su organizacije žrtava reagirale na otkriće prijevare i ishoda koje su ti odgovori proizveli. Ova informacija daje ideju o tome kako organizacije postupaju kada se utvrdi prijevara, vrste građanskopravnih i kaznenopravnih posljedica za prevarante s kojima su se suočili, sudski spor kao rezultat njihovih radnji i šanse za povrat sredstava izgubljenih prijevaram.

Slika 32. - Je li slučaj upućen tijelima za provođenje zakona?

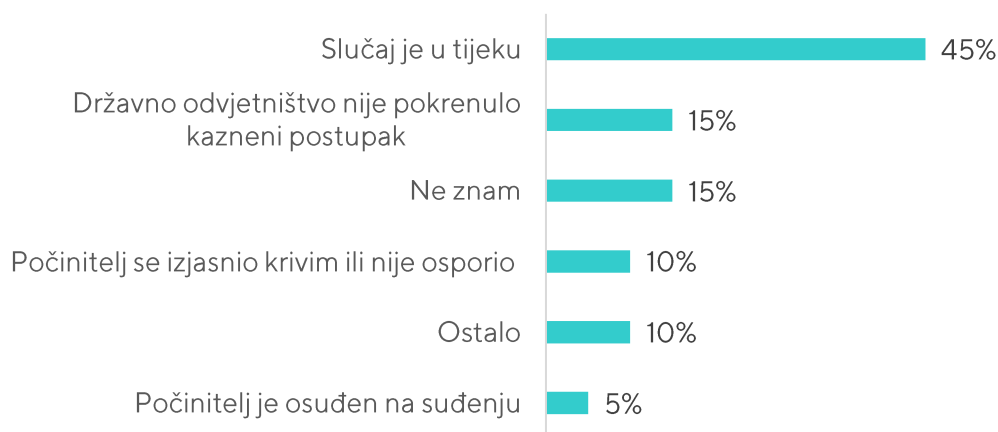

Jednom kad se prijevara otkrije, oštećene organizacije najčešće postupaju na jedan od sljedećih načina. Kao prvo, s počiniteljem se pokušava raskinuti radni odnos kako bi ga se isključilo iz organizacije i poslovnih procesa. S obzirom na hrvatsko zakonodavstvo, to nije uvijek jednostavno. Ovisno o prirodi prijevare i visini nastale štete, organizacije ili prijavljuju slučaj nadležnim tijelima gonjenja ili štetu pokušavaju namaknuti kroz sporazum s počiniteljem ili građanskom tužbom protiv istog.

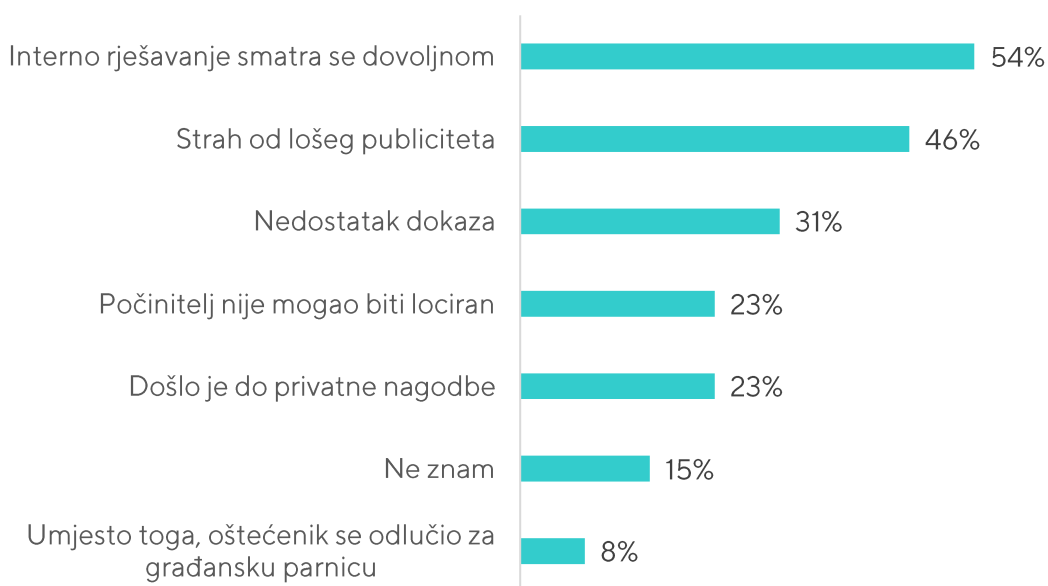
Kod sudskih postupaka, bilo građanskih ili kaznenih, organizacije se susreću s još jednim problemom, a to je reputacijski rizik, koji je u izravnoj vezi s vrstom prijevare i iznosom štete koju je organizacija pretrpjela. Nije rijetko da organizacije nikad ne prijavljuju prijevare, a kako bi očuvale reputaciju i spriječile potencijalni odljev partnera uslijed nemilog događaja.

45% naših ispitanika koji su odgovorili na ovo pitanje tvrdi kako je slučaj upućen nadležnim državnim tijelima. Ostatak se odnosi na 34% neprijavljenih slučajeva te 20% onih koji ne znaju je li išta poduzeto, a vrlo vjerojatno nije.

Slika 33. - Kakvi su bili rezultati nakon što je slučaj prosljeđen organima za provedbu zakona?

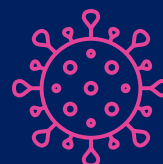
Slika 34. - Zašto je oštećenik odlučio ne uputiti slučaj tijelima za provedbu zakona? (moguć višestruki odabir)

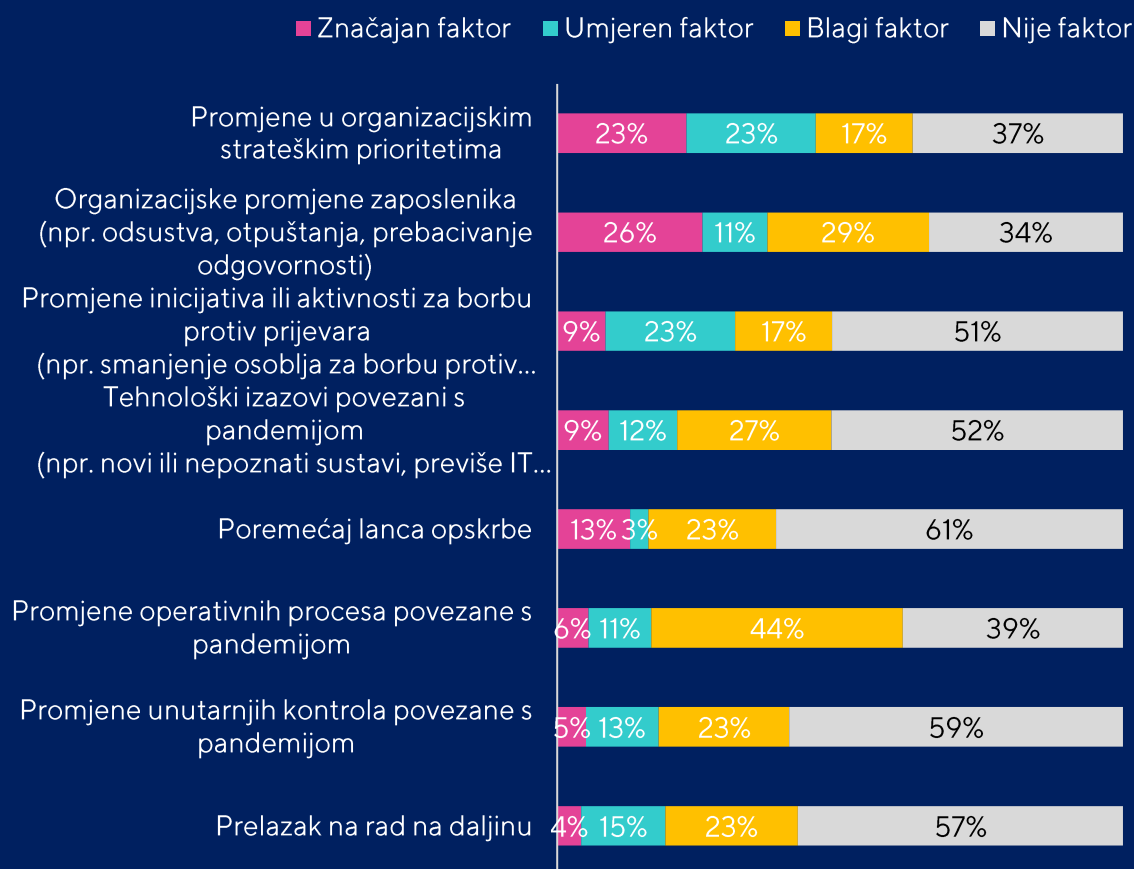
UTJECAJ COVID-19 NA PRIJEVARE

Ispitanike smo pitali da ocijene doprinos određenih faktora povezanih s pandemijom na mogućnosti da se prijevarena počini i/ili prikrije.

Kao faktore s većim utjecajem ispitanici su izdvojili organizacijske promjene zaposlenika (66%, u odnosu na 42% prema globalnom ACFE istraživanju iz 2022. godine), promjene u organizacijskim strateškim prioritetima (63%, u odnosu na 34% prema globalnom ACFE istraživanju iz 2022. godine) i promjene operativnih procesa povezane s pandemijom (61%, u odnosu na 39% prema globalnom ACFE istraživanju iz 2022. godine). Zanimljivo je da naši ispitanici smatraju da je COVID-19 imao veći utjecaj na počinjenje prijevarena nego što to smatraju ispitanici u svijetu.

Slika 35. - Koji je od navedenih čimbenika najviše doprinio da se ova prijevarena dogodi?

METODOLOGIJA

Izveštaj „Kako krademo“ temelji se na rezultatima ankete koju je ACFE Hrvatska uputila na email adrese 3.569 odvjetnika, revizora, istražitelja, članova Uprave, direktora, menadžera i voditelja računovodstava i knjigovodstava trgovačkih društava, osiguravajućih društava i banaka te državnih i javnih institucija. Anketa je bila otvorena u razdoblju od listopada 2021. godine do kraja siječnja 2022. godine.

Kao dio upitnika, ispitanici su bili zamoljeni da opišu slučajeve prijevара s kojima su se susreli u 2020. i 2021. godini. Ispitanici su odgovarali na seriju pitanja koja su se odnosila na niz detalja vezanih za prevaru uključujući i podatke o počinitelju, prevarenoj organizaciji, detaljima o metodi prijevarnog događaja, kao i o općim podacima o trendovima prevara. Ispitanici nisu bili traženi da identificiraju počinitelja prevare.

Za razliku od globalnog ACFE istraživanja, naše istraživanje nismo ograničili samo na unutarnje prijevare te smo stoga unutarnje prijevare iz tradicionalnog ACFE stabla prijevара dopunili ispitujući i vanjske vrste prijevара, kao i prijevare koje po svojoj prirodi uključuju koluziju unutarnjih i vanjskih počinitelja.

Zaprimili smo ukupno 124 odgovora koji su bili iskoristivi za potrebe izrade ovog izvještaja. Podaci koji su prezentirani u ovom izvještaju baziraju se isključivo na temelju informacija koje smo obradili kroz prikupljene izvještaje.

Prijavljeni primjeri prijevара su morali zadovoljiti sljedeće uvjete:

- 1) Prijavljeni slučaj prijevare je morao uključivati oštećenu organizaciju u kojoj je ispitanik zaposlen ili je s njom bio u ugovornom odnosu,
- 2) Slučaj prijevare je istražen u 2020. i 2021. godini,
- 3) Istraga je morala biti dovršena prije ispunjavanja upitnika,
- 4) Ispitanik je morao biti razumno siguran da je počinitelj prijevare identificiran.

Metodologija analize

Postoci

U izračunu postotaka koje spominjemo u izvješću, koristili smo ukupni broj cjelovitih i relevantnih odgovora na pitanja koja su bila predmet analize. Preciznije, isključili smo sve situacije u kojima ispitanik nije odgovorio na pitanje ili je odgovorio da ne zna odgovor na pitanje. Kao posljedicu, ukupni broj slučajeva se razlikuje od analize do analize.

Nadalje, nekolicina pitanja iz upitnika su omogućavala ispitanicima da odaberu više od jednog mogućeg odgovora. Stoga, suma postotaka u mnogim ilustracijama kroz izvještaj prelazi 100%. Suma postotaka u drugim ilustracijama ne mora biti točno 100% (može biti 99% ili 101%) zbog zaokruživanja individualnih kategorija odgovora.

Iznosi štete

Iznosi šteta su izraženi u Hrvatskim kunama, što odgovara valuti koja je korištena u upitniku. Ispitanicima su bili ponuđeni intervali visine šteta i za potrebe istraživanja nismo prikupljali točne iznose evidentiranih šteta.

Ako nije drugačije naznačeno, svi iznosi šteta koji se spominju u izvještaju izračunati su kao medijan interval štete, a ne kao prosjek štete. Za potrebe grafičkih prikaza korištena je srednja vrijednost intervala štete. Korištenjem medijana štete prikazuje se konzervativnija i vjerujemo preciznija slika tipičnog prijevarnog događaja.

Budući da su direktne štete često raširene kroz različite stavke i dionike, izračun točnog iznosa štete je iznimno težak. Posljedično, prilikom prikupljanja odgovora na pitanja o iznosu štete, ispitanici su bili zamoljeni da izraze ukupni iznos štete u ponuđenim intervalima visina šteta u štetnom događaju (neovisno o tome da li se radi o precjenjivanju ili podcjenjivanju štete, tj. pozitivnom ili negativnom prijevarnom događaju s pozicije bilance i/ili računa dobiti i gubitka). Svi gubici istaknuti u izvještaju su bazirani na tako prijavljenim intervalima štete.

PREGLED SLIKOVNIH PRIKAZA

Glavne činjenice	6
Slika 1. <u>Sustav klasifikacije profesionalnih prevara i zloupotreba (stablo prijevara)</u>	9
Slika 2. <u>Koju/e vrstu/e prijevare je Vaša organizacija ili klijent doživjela u posljednje dvije godine?</u>	10
Slika 3. <u>Jesu li počinitelji prihvatili ili ponudili/platili neprijavljene poklone (kao nagradu, ne kao mito)?</u>	11
Slika 4. <u>Koje vrste tehnika su korištene u kibernetičkim / računalnim napadima?</u>	11
Slika 5. <u>Koliko često počinitelji počinje više od jedne vrste prijevare?</u>	12
Slika 6. <u>Kako trajanje prijevare utječe na medijan financijskog gubitka?</u>	13
Vrste prijevara glavne činjenice	14
Slika 7. <u>Kako je u početku prijevara otkrivena?</u>	16
Slika 8. <u>Kako se metoda otkrivanja odnosi na gubitak i trajanje prijevare?</u>	17
Slika 9. <u>Koju od sljedećih metoda su koristili počinitelji u počinjenju ili prikriivanju prijevarene sheme?</u>	18
Detekcija glavne činjenice	19
Slika 10. <u>Što od navedenog najbolje opisuje oštećenu organizaciju?</u>	21
Slika 11. <u>Koja razina vlasti najbolje opisuje oštećenu organizaciju?</u>	21
Slika 12. <u>Prosječan broj zaposlenika oštećene organizacije u vrijeme kada se dogodila prijevara</u>	22
Slika 13. <u>Približni bruto godišnji prihod oštećene organizacije</u>	22
Slika 14. <u>Odnos veličine oštećene organizacije te iznosa izravnog gubitka zbog prijevare</u>	23
Slika 15. <u>Sektor poslovanja oštećene organizacije</u>	24
Slika 16. <u>Najučestalije prijevare u pojedinoj industriji</u>	25
Žrtve prijevare glavne činjenice	27
Slika 17. <u>Kontrole za sprečavanje prijevara koje je oštećena organizacija imala u vrijeme prijevare</u>	30
Slika 18. <u>Koji je od navedenih čimbenika najviše doprinio da se ova prijevara dogodi?</u>	33
Anti-fraud kontrole glavne činjenice	34
Slika 19. <u>Tko je bio primarni počinitelj prijevare?</u>	35
Slika 20. <u>Koliko je počinitelja bilo uključeno u prijevaru?</u>	36
Slika 21. <u>Kojeg je spola glavni unutarnji počinitelj?</u>	36
Slika 22. <u>Koliko je godina imao glavni počinitelj?</u>	36
Slika 23. <u>Koliko je dugo glavni unutarnji počinitelj radio za oštećenu organizaciju?</u>	37
Slika 24. <u>Koju poziciju je unutarnji počinitelj obnašao?</u>	37
Slika 25. <u>Tko je bio vanjski počinitelj prijevare?</u>	38
Slika 26. <u>Ako nije djelovao sam, s kim je djelovao glavni vanjski počinitelj?</u>	38
Slika 27. <u>Koji je stupanj obrazovanja završio glavni unutarnji počinitelj?</u>	39
Slika 28. <u>Znakovi upozorenja u ponašanju unutarnjeg počinitelja</u>	40
Slika 29. <u>Situacije vezane uz plaću ili učinak koje je počinitelj doživio neposredno prije ili za vrijeme prijevare</u>	41
Slika 30. <u>Je li glavni počinitelj prije počinjenja prijevare već bio optužen ili osuđen za slična djela?</u>	41
Slika 31. <u>Je li glavni počinitelj ikada bio kažnjen ili otpušten od strane bilo kojeg poslodavca zbog prijevara?</u>	42
Počinitelji glavne činjenice	43
Slika 32. <u>Je li slučaj upućen tijelima za provođenje zakona?</u>	44
Slika 33. <u>Kakvi su bili rezultati nakon što je slučaj proslijeđen organima za provedbu zakona?</u>	45
Slika 34. <u>Zašto je oštećenik odlučio ne uputiti slučaj tijelima za provedbu zakona?</u>	45
Slika 35. <u>Koji je od navedenih čimbenika najviše doprinio da se ova prijevara dogodi?</u>	46

ISTRAŽIVANJE O PRIJEVARAMA U POSLOVANJU U REPUBLICI HRVATSKOJ

U PARTNERSTVU S

SAS is the leader in business analytics software and services, and the largest independent vendor in the business intelligence market. Through innovative solutions, SAS helps customers at more than 83,000 sites improve performance and deliver value by making better decisions faster. Since 1976 SAS has been giving customers around the world THE POWER TO KNOW®.

Comping nudi vrhunska poslovna tehnološka rješenja i s njima povezane usluge, kreirane prema vašim potrebama.

Poznajemo i pratimo nove tehnologije

Zamišljamo ih, dizajniramo i raspoređujemo na posve nov način te upravljamo njima u skladu s njihovim karakteristikama i vašim potrebama.

Pružamo cjelovit pristup

Svaka suradnja pokrivena je jedinstvenom kombinacijom tehnologije, znanja i iskustva – od planiranja do realizacije.

Stvaramo inovativna IT rješenja

Kreiramo alate, metodologije i strategije uz koje ćete lakše ostvariti pun potencijal svog poslovanja.

Mi smo Comping.

Partner perspektivnih tvrtki.

O ACFE-u

Osnovana 1988. godine od strane dr. Josepha T. Wellsa, CFE, CPA, Udruga certificiranih istražitelja prijevvara (ACFE) najveća je svjetska organizacija za borbu protiv prijevvara i glavni pružatelj anti-fraud obuke i obrazovanja. Zajedno s više od 85.000 članova u više od 180 zemalja, ACFE smanjuje poslovne prijevare širom svijeta i pruža obuku i resurse potrebne za učinkovitiju borbu protiv prijevvara.

ACFE Hrvatska osnovan je 2020. godine na inicijativu globalne ACFE organizacije, a nakon ispunjavanja zahtjeva o dovoljnom broju lokalnih članova. Trenutno ACFE Hrvatska broji 17 članova, od kojih je 6 ovlaštenih istražitelja prijevvara (Certified Fraud Examiner).

ACFE pruža obrazovne alate i praktična rješenja za stručnjake za borbu protiv prijevvara putem organizacije različitih događaja, obrazovanja, publikacija, umrežavanja i obrazovnih alata za fakultete i sveučilišta.

Certificirani istražitelj prijevvara

ACFE svojim članovima nudi mogućnost profesionalnog certificiranja s vjerodajnicom Certificiranog ispitivača prijevvara (CFE). CFE preferiraju tvrtke i vladini subjekti širom svijeta i ukazuje na stručnost u prevenciji i otkrivanju prijevvara. CFE-ovi su stručnjaci za borbu protiv prijevvara koji su pokazali znanje u četiri ključna područja: financijske transakcije i prijevare, pravo, istraga i sprečavanje prijevvara i odvratanje od prijevvara.

Članstvo

Članovi ACFE-a uključuju računovođe, interne revizore, istražitelje prijevvara, policijske službenike, odvjetnike, poslovne vođe, stručnjake za rizike / usklađenost i nastavnike, koji svi imaju pristup stručnoj obuci, obrazovnim alatima i resursima. Bez obzira na to je li njihova karijera usmjerena isključivo na sprečavanje i otkrivanje prijevvarnih aktivnosti ili samo žele saznati više o prijevvarama, ACFE pruža ključne alate i resurse potrebne stručnjacima za borbu protiv prijevvara da ostvare svoje ciljeve. Da biste saznali više, posjetite [ACFE.com](https://www.acfe.com).

Kontakt

ACFE Hrvatska (UOIP Hrvatska)
Lonjička 2a
10000 Zagreb
info@acfecroatia.hr